

SUPPLEMENTA RECENTIORA

I

ABBREVIATIONES

Abaffy – Dancs – Hanvay lvt. = Az Abaffy család levéltára 1247–1515. A Dancs család levéltára 1232–1525. A Hanvay család levéltára 1216–1525. Ila Bálint kézírata alapján sajtó alá rendezte és szerkesztette Borsa Iván. (A Magyar Országos Levéltár Kiadványai II. Forráskiadványok 23.) Budapest 1993.

ADR.WOLPH. = Adrianus Wolphardus: *Dedicationes et poemata dedicatoria* = Iani Pannonii Poemata. II. Traiecti ad Rhenum 1784 p.248–251. (1512), p.270–278. (1522), p.279–281., p.285–291., p.294–298 (1522).

ANDR.IASTR. = Andreas Iastrabinus Pannonius: *Hexastichon* = Iani Pannonii Poemata. II. Traiecti ad Rhenum 1784 p.299. (1522)

Arch.Majtényi = Miloš Marek: Archivum familiae Majtényi. Stredoveké dejiny rodiny Majtényiovcov a listiny z jej archívu. (Fontes rerum Slovacarum III). Trnava 2013.

Arch.Motešický = Miloš Marek: Archivum familiae Motešický. Stredoveké listiny z archívu rodiny Motešickovcov. (Fontes rerum Slovacarum II.) Trnava 2010.

Artner, *Védőbástya* = „Magyarország mint a nyugati keresztény művelődés védőbástyája.” A Vatikáni Levéltárnak azok az okiratai, melyek őseinknek a Keletről Európát fenyegető veszedelmek ellen kifejtett erőfeszítéseire vonatkoznak (cca 1214–1606). Összegyűjtötte és kiadásra rendezte Artner Edgár. Közreadja Szovák Kornél, Török József és Tusor Péter. (Collectanea Vaticana Hungariae, Classis I, Vol. 1.) Budapest—Róma 2004.

Balogh, *Bakócz* = Balogh Jolán: Az esztergomi Bakócz kápolna. (Magyar Műemlékek). Budapest 1955.

BEN.BEKEN. = Benedictus de Beken: *Dedicatio* = Iani Pannonii Poemata. II. Traiecti ad Rhenum 1784 p.260–263. (1514)

C. Tóth, *Várdai* = C. Tóth Norbert: Várdai Ferenc erdélyi püspök végrendeletének utóélete. In: A mezővárostól a rendezett tanácsú városig. Szerk. Garda Dezső. Csíkszereda 2011 p.73–115.

Diaconescu, *Documente* = Diaconescu, Marius: Documente medievale Transilvănene din arhivele maghiare (1340-1350). Arhiva Istorică a României, serie nouă, an I (2004) 27-74.

DRH-C XV = Documenta Romaniae Historica. C. Transilvania. Volumul XV (1376–1380). Volum întocmit de Susana Andea, Lidia Gross, Viorica Pervain, Adinel Dincă. București 2006.

Dipl.Cris. = Diplomatarium comitum terrestrium Crisensium (1274–1439). A körösi comes terrestrisek oklevelei (1274–1439). Isprave križevačkih zemaljskih župana (1274–1439.). A kötetet szerkesztette és a bevezető tanulmányt írta / Dokumente priredile i uvodnu studiju napisale / Documents edited and introductory study written by B. Halász Éva – Suzana Miljan. (Subsidia ad historiam mediaevi Hungariae inquirendam 6.) Budapest – Zagreb 2014.

DRH-D = Documenta Romaniae Historica. D. Relații între țările Române. Volumul I. (1222–1456). Volum întocmit de Ștefan Pascu, Constantin Cihodaru, Konrad D. Gündisch, Damaschin Mioc, Viorica Pervain. București 1977.

eggerer, *Fragmen panis corvi* = [Andreas Eggerer:] Fragmen panis corvi protoeremitici seu reliquiae annalium eremi-coenobiticorum Ordinis Fratrum Eremitarum Sancti Pauli primi eremiteae. Viennae Austriae 1663.

Elench. = Elenchus fontium historiae urbanae, quem edendum curavit András Kubinyi. Volumen tertium, pars secunda, quam ediderunt Monika János, Peter E. Kovács, József Köblös, István Tringli. (Acta Collegii Historiae Urbanae Societatis Historicorum Internationalis). Budapest 1997.

Entz, *Gyulafehérvár* = Entz Géza: A gyulafehérvári székes-egyház. Budapest 1958.

Entz, *Kolozsvár* = Entz Géza: Adalék Kolozsvár építéstörténetéhez. In: Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának Évkönyve az 1952–53. évre. Szerk.: Kardos Tibor. Budapest 1953, 146–151.

Episc.Nitr. = Episcopatus Nitriensis eiusque praesulum memoria cum ichnographicis tabellis exhibitibus priorem ac modernam faciem castris et civitatis Nitriensis. Posonii 1835.

[??]

- Fabritius, *Gesch.Nebenarb.* = Karl Fabritius: Geschichtliche Nebenarbeiten. 3. Das Testament des Schönberger Plebans Mattheus von Reys aus dem Jahre 1502. Klny.: Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde, Ú. f., 12. köt. 2. füz.
- Fejér, *Authentia* = Authentia et vis probandi diplomatum. In Codicis Diplomatici coronidem adiecit Georgius Fejér. Budae 1838.
- Fons*
Neumann Tibor – Vajk Ádám: A Guary-levéltár oklevelei 1490-1541. *Fons* 10 (2003) p.119–167.
Kiss Anita: A monoszloi Csupor család osztálylevele 1422-ből. *Fons* 12 (2005) 89–121.
Mészáros Orsolya: Szigliget várának története a középkorban. *Fons* 12 (2005) 299–377.
Kis Péter: Bakócz Tamás budai házingatlanaira vonatkozó oklevelek az Erdődy család bécsi levéltárából 1464-1518. *Fons* 12 (2005) 399–421.
Czövek Zoltán: Forrás a magyar királyi kincsek történetéhez 1521-ből. *Fons* 12 (2005) 423–442.
Halász Éva: Bajor Margit hercegnő oklevéladási tevékenysége és okmánytára. *Fons* 14 (2007) 97–118.
Czövek Zoltán: Három középkor végi számadás a Nádasdy-levéltárból. *Fons* 14 (2007) 119–166.
Lakatos Bálint: Az erdélyi káptalan és a püspöki udvar tagjai görbe tükörben. Történeti bejegyzések Pelei Tamás főesperes Erasmus-kötetében (1515–1530 k.). *Fons* 16 (2009) 431–469.
- Fraknoi, *Bakócz* = Fraknoi Vilmos: Erdődi Bakócz Tamás élete, 1442-1521. (Magyar Történeti Életrajzok). Budapest 1889.
- GEORG.THAB. = Georgius Thabiasius: *Decastichon* = Iani Pannonii Poemata. II. Traiecti ad Rhenum 1784 p.270. (1522), p.291–293 (1522).
- HILAR.VOLPH. = Hilarius Volphardus Transilvanus: *Decastichon* = Iani Pannonii Poemata. II. Traiecti ad Rhenum 1784 p.278–279. (1522), p.284–285 (1522), p.298–299. (1522).
- Hist.OCarth.* = Anonymi Carthusiani Fundatio Lapidis Refugii seu monasterii Beati Ioannis Baptistae. — *Editio*: Wagner, *Anal.* II p.69–79. — *Aetas fontis: 1517-1518.*
- Horváth, *Kastélyépítés* = Horváth Richárd: Középkori kastélyépítési engedélyek Somogy megyéből. *Castrum. A Castrum Bene Egyesület Hírlevele* 1. szám (2005/1.) Szerk.: Feld István, Szatlóczki Gábor, Domokos György. Budapest, 2005. p.13–22.
- Horváth, *Pótlások* = Horváth Richárd: Győr megye hatóságának oklevelei (1328-1525). *Pótlások, 1412-1522.* In: *In labore fructus. Jubileumi tanulmányok Győregyházmegye történetéből.* Szerk.: Nemes Gábor, Vajk Ádám. Győr 2011, 169–180.
- Horváth, *Végvári leltár* = Horváth Richárd: Egy végvári leltár a Mátyás-kor végéről. (Forrásközlemény). In „A hadtáp volt maga a fegyver.” Tanulmányok a középkori hadszervezet és katonai logisztika kérdéseiről. Szerk.: Pósnán László és Veszprémy László. Budapest 2013, p.288–304.
- Horváth–Neumann–Pálosfalvi–C. Tóth, *Levelesláda* = Horváth Richárd – Neumann Tibor – Pálosfalvi Tamás – C. Tóth Norbert: Németi Pál budai kanonok, majd bozóki prépost levelesládája. Magyar vonatkozású középkori oklevelek feltárása Morvaországban. In: *Arcana tabularii. Tanulmányok Solymosi László tiszteletére. I-II.* Szerk.: Bárány Attila, Dreska Gábor, Szovák Kornél. Budapest – Debrecen 2014, I, 85–116.
- Inq.Marg.* = *Aetas fontis rectius: 1276/1641, cf. M. Nagy Ilona: Adalék két latin szó (accessio, abscessio) hazai középkori előfordulásához.* *Antik Tanulmányok* 58 (2014) p.331—338, p.338.
- JAMÉ* = A Nyíregyházi Jósa András Múzeum Évkönyve 1 (1958) –
- Károlyi, *Adalékok* = Adalékok Frigyes császár és Mátyás király viszáljai történetéhez. Közli és bevezetéssel kíséri Károlyi Árpád. Budapest 1892.
- Keglevich, *Garamsztb.* = A Garamszentbenedeki Apátság 13. és 14. századi oklevelei (1225–1403). Közzéteszi Keglevich Kristóf. (Capitulum IX.) Szeged 2014.
- Kertész, *Újabb adatok* = Kertész Balázs: Újabb adatok a magyarországi obszerváns ferencesek történetéhez és Werbőczy István életéhez. In: *Források és hagyományképek.* Szerk.: Stemler Ágnes. (Bibliotheca scientiae et artis [5].) Budapest 2014, 87–99.
- Knauz, *Garamsztb.* = A Garan-melletti Szent-Benedeki apátság. I. Irta Knauz Nándor. Budapest 1890.
- Knauz, *Kortan* = Kortan. Hazai történelmünkhöz alkalmazva. Irta Knauz Nándor. Budapest 1876.
- Knauz, *Tanács* = Az országos tanács és az országgyűlések története 1445—1452. A M. Akadémiában székfoglalólag előadta Knauz Nándor. Pest 1859.
- Kovachich, *Astraea* = *Astraea, complectens subsidia literaria ad historiam legislationis et jurisprudentiam Hungaricam. Conscripta communi opera Martini Georgii et Josephi Nicolai Kovachich Senquiciensium. I-II.* Budae 1823.
- LAD.DEBR. = Ladislaus Debrecinus: *Hendecasyllabus* = Iani Pannonii Poemata. II. Traiecti ad Rhenum 1784 p.257–258. (1513)
- Lederer, *Pénzügyek* = Lederer Emma: A középkori pénzüzletek története Magyarországon (1000—1458). Budapest 1932.

[??]

Magyary-Kossa = Magyary-Kossa Gyula: Magyar orvosi emlékek. Értekezések a magyar orvostörténelem köréből. I-IV. [V.] (A Magyar Orvosi Könyvkiadó Könyvtára 121–122., 128., 168.) Budapest 1929-1940 [1995].

Memoriae commendamus = Memoriae commendamus. Emlékeztül adjuk. Válogatás Pápa város történetének forrásaiból. A bevezető tanulmányt írta: Hudi József. Szerkesztette, a szövegeket gondozta, a kommentárokat írta: Petrik Iván. A magyar nyelvű források kiadásában közreműködött: Benedekné Gosztonyi Hajnalka, Világhy György. (A Pápai Levéltár kiadványai I.) Pápa 2010.

Mon.eccl.Vespr. 1437–1464 = Monumenta ecclesiae Vespriensis 1437–1464. A Veszprémi Érseki és Főképtalan Levéltár középkori oklevelei. Szerk.: Dreska Gábor – Karlinsky Balázs. (A veszprémi egyházmegye múltjából 25.) Veszprém 2014.

Mon.episc.Zagr. V = Monumenta historica episcopatus Zagrabienensis. Volumen V. 1395–1420. Povijesni spomenici Zagrebačke biskupije. Svezak V. 1395–1420. Ad edendum praeparavit / Skupio i priredio Andreas Lukinovic / Andrija Lukinović. (Croatia Christiana – Fontes 3. Monumenta Historica 1.) Zagreb 1992.

Mon.Jud. II = Magyar-zsidó oklevéltár. II. kötet 1540-1710. Pótlással az I. kötethez 1113-1539. Gyűjtötte és összeállította Mandl Bernát. Monumenta Hungariae Judaica. Tomus II. 1540-1710. Cum supplemento ad tomum I. 1113-1539. Collegit et construxit Bernardus Mandl. Budapest 1937.

Mon.Jud. IV = Magyar-zsidó oklevéltár. IV. kötet: 1371-1564. Gyűjtötte, összeállította, valamint bevezetéssel, pénz- és kamatszámítással és glossariummal ellátta Kováts Ferenc. Monumenta Hungariae Judaica. Tomus IV: 1371-1564. Collegit composuitque ac introductione rationibusque pecuniarum et usurarum necnon glossario instruxit Franciscus Kováts. Budapest 1938.

Mon.Jud. V = Magyar-zsidó oklevéltár. V. kötet, I. rész (pótkötet) 1096-1700. Gyűjtötték Dercsényi Mór, Horváth Antal Tibor, Iványi Béla. Szerkesztették és kiadták Grünvald Fülöp és Scheiber Sándor. Monumenta Hungariae Judaica. Tomus V. Pars I. (Supplementum). 1096-1700. Collegerunt M. Dercsényi, A. T. Horváth, B. Iványi. Redegerunt et ediderunt Philippus Grünvald et Alexander Scheiber. Budapest 1959.

Mon.Jud. XV = Magyar-zsidó oklevéltár. XV. kötet. 1408-1770. Házi Jenő közreműködésével szerkesztette és kiadta Scheiber Sándor. Monumenta Hungariae Judaica. Tomus XV. 1408-1770. Adiuvante J. Házi redegit et edidit Alexander Scheiber. Budapest 1972.

Müller, *Hospit.* = Müller, Friedrich: Geschichte der siebenbürgischen Hospitäl bis zum Jahre 1625. In: Programm des evangelischen Gymnasiums in Schässburg und der damit verbundenen Lehranstalten zum Schluss des Schuljahres 1855/6. Veröffentlicht von G[eorg] D. Teutsch.

Wien 1856, 1–65.

Művtört. = Magyarországi művészet 1300–1470 körül. I–II. Szerk. Marosi Ernő. (A magyarországi művészet története). Budapest 1987.

Myskovszky, *Bártfa* = Bártfa középkori műemlékei. A Szent Egyed templomának műrégészeti leírása. Irta s rajzokkal illusztrálta Myskovszky Viktor. (Monumenta Hungariae Archaeologica. Magyarországi Régészeti Emlékek IV/1.) Budapest 1879.

Myskovszky, *Városház* = Bártfa középkori műemlékei. A városház s a város erődítményeinek műrégészeti leírása. Irta s rajzokkal illusztrálta Myskovszky Viktor. (Monumenta Hungariae Archaeologica. Magyarországi Régészeti Emlékek IV/2.) Budapest 1880.

PAUL.ISTV. = Paulus Istvanfius Pannonius: *Poemata dedicatoria* = Iani Pannonii Poemata. II. Traiecti ad Rhenum 1784 p.281–282. (1522)

Popisi = Josip Adamček i Ivan Kampuš: Popisi i obračuni poreza u hrvatskoj u XV i XVI stoljeću. Steuerlisten und –abrechnungen in Kroatien aus dem XV. und XVI. Jahrhundert. (Izvori za Hrvatsku Povijest 3.) Zagreb 1976.

Pozsonyi vizsály = C. Tóth Norbert – Lakatos Bálint – Mikó Gábor: A pozsonyi prépost és a káptalan vizsály (1421–1425). A szentszéki bíráskodás Magyarországon – a pozsonyi káptalan szervezete és működése a XV. század elején. (Subsidia ad historiam medii aevi Hungariae inquirendam 3.) Budapest 2014.

Pray, *Annales* = Annales regum Hungariae. Opera et studio Georgii Pray. I–V. Vindobonae 1763–1770.

Rábik, *Középkori okl.* = Vladimír Rábik: Középkori oklevelek a Nagyszombati Szent Adalbert Egyesület Levéltárában (1181) 1214–1543. (Capitulum VII.) Szeged 2010.

Radó, *Bejegyz.* = Radó Polikárp: Nyomatott liturgikus könyveink kézírásos bejegyzései. (Az Orsz. Széchényi Könyvtár Kiadványai XIX.) Budapest 1944.

Registrum curiae = Jagelló Zsigmond herceg udvarának számadáskönyve (1504–1507). The Court Account Book of Sigismund Jagiellon (1504–1507). Edidit, introduxit et indices fecit: Krisztina Rábai. Szeged 2014.

Reissenberger, *Kerz* = Ludwig Reissenberger: Die Kerzer Abtei. Hermannstadt 1894.

Reviczky, *Vágújhely* = Reviczky Bertalan: A Boldogságos Szűzről címzett vágújhelyi prépostság története. Trencsén 1897.

Salzer, *Birrhalm* = Johann Michael Salzer: Der königl. freie Markt Birrhalm in Siebenbürgen. Ein Beitrag zur Geschichte der Siebenbürger Sachsen. Wien 1881.

[??]

Schmitth, *Ep.Agr.* = Episcopi Agrienses fide diplomatum concinnati, opera et studio Nicolai Schmitth. I–II. Tyrnaviae 1768.

SEB.MAG. = Sebastianus Magius Pannonius: *Dedicationes et epigrammata* = Iani Pannonii Poemata. II. Traiecti ad Rhenum 1784 p.252–258. (1513)

Süttő, *Anjou* = Süttő Szilárd: Anjou-Magyarország alkonya. Magyarország politikai története Nagy Lajostól Zsigmondig, az 1384–1387. évi belviszályok okmánytárával. I–II. (Belvedere-monográfiák 2.) Szeged 2003.

Szt.Norbert Emlk. = Emlékkönyv Szent Norbert halálának 800 éves jubileumára 1134–1934. Fejezetek a magyar premonstreiek nyolcszázéves multjából. Kiadja a Jászó-Premontrei Kanonokrend gödöllői konventje. Gödöllő 1934.

Temesváry, *Erdély* = Temesváry János: Erdély középkori püspökei levéltári kutatások alapján. Cluj–Kolozsvár 1922.

Tóth, *Jászok* = Tóth Péter: Tanulmányok a magyarországi jászok és a Jászság középkori történetéről. (Kisebbségkutatás Könyvek). Budapest 2013.

TSz

Mikó Gábor: Ismeretlen országgyűlési emlék a Jagellórból. Adatok az 1507 és 1514 közötti országgyűlések történetéhez, valamint Werbőczy Hármaskönyvének elkészültéhez. *TSz* 56 (2014) p.455–480.

Vagner, *Adalékok* = Vagner József: Adalékok a nyitrai székes-káptalan történetéhez. Nyitra 1896.

Veress, *Acta* = Akták és levelek Erdély- és Magyarország Moldovával és Havasalföldével való viszonyához. Acta et epistolae relationum Transylvaniae Hungariaeque cum Moldavia et Valachia. Gyűjtötte és közrebocsátja / collegit et edidit Veress Endre. I. (1468–1540). (Fontes rerum Transylvanicarum [Erdélyi történelmi források] IV.) Budapest–Kolozsvár 1914.

Wick, *Szt. Ferenc* = Wick Béla: Szent Ferenc rendjének története Kassán. Budapest 2005.

In litteris Thomae Bakócz cardinalis elaborandis manuscripto Gabrielis Dreska usi sumus.

* = lemma solum ex documentis exteris vel locis in fontibus ipsis allatis illustrata — csak idegen vagy idézett forrással dokumentált szócikk.

II

LEMMATA

abdicio, -onis f. 2 *abrogatio* — lemond(at)ás.

2 Qui Salomonis restitutionem sanctissimique regis abdicionem sibi calamitosissimam fore rati nullam regni partitionem fieri passi sunt: BONF. II,4,121.

abditus, -a, -um 2 **b** *ut subst. n.: locus occultus, latebrae* — rejték hely.

2 **b** Cuius caput, quod diu abduxere deserti abdita, ... Romam est delatum: *Transl.Pauli* (AASS) p.568.

abdo, -ere 1 *celare, occultare* — elrejt.

1 Promulgata pace Ioannes ... in Montis Albani latebras se abdidit: BONF. II,7,14.

abintra adv. 1 *ab interiore parte* — belülről.

1 Praefatus Simon ... in ipso nostro exercitu multa bellandi animositate procedens in persistentiaque factorum strenuorum manu valida sub quodam fortalio pugnam agens de manibus ab intra repugnantium mortiferi vulneris plagam tulit in suo corpore graviorem: 1412 Katona, *Hist.crit.* XII p.145.

abitio, -onis f. 1 *discessio* — elmenetel, távozás.

1 Et preterea dicta domina Margaretha post abicionem suam clavem testudinis, in qua res sue deposite fuerant, in ianuam ... reliquisset: 1489? *Df* 271 723 fol. 303^r; *cf. etiam LLMAeH Suppl.* I p.80 l.43–49^a.

abiuro, -are *iuramento negare, repudiare* — esküvel elutasít, megtagad.

25 Praedicatores catholici et ceteri magistri, fidem catholicam praedicantes et docentes per cruciatum et tormenta Neronica persecutione fidem catholicam, quam praedicarunt et docuerunt, abiurare coguntur: 1417 *CD Hung.* X/5 p.761; *cf. etiam LLMAeH Suppl.* I p.80 l.61^a–4^b.

ablator, -oris m. 1 *abalienator, qui violenter aufert aliquid* — rabló, aki erőszakkal elvisz vmit.

1 Nec aliquis proximus vel cognatus huiusmodi proscriptorum super necatione eorundem ablationeque rerum et bonorum ipsorum contra tales interfectores et rerum ablatores ullo unquam tempore aliquam litis materiam valeant (*sic*) suscitare: 1435 *JAMÉ* 42 (2000) p.144.

ablutio, -onis f. 3 *liturg., sed sensu latiore de digitis post unctionem abluendis.*

3 Sacerdos ... porrigat ei (*sc. infirmo*) eucharistiam, ... postea abluat digitos et det ei abluentionem: *Agenda* 1311 fol.83^r.

abscissio vide accessio (*lemma* [LLMAeH] p18l.32–35^b Ilona M. Nagy delendum putat.

***abstractio, -onis f.** *mentis a corpore secessus* — elragadtatás, révület.

Nam modus cognoscendi Virginis Marie non semper fuit per modum abstractionis vel stuporis vel extasis vel soporis: PELB.TEM. *Stell.* p.116^v; *affertur textus Alberti Magni.* — [1]

abundans, -antis 2 *copiosus, dives* — bővelkedik, gazdag.

2 Magnificus Laurentius Banffy est dominus abundans et habet iobagiones plusquam duo milia: 1525 *TT* 1882 p.89.

2. **accensus, -i m.** *miles ex subsidiariis (ex 'accenseo, -ere') v. pecorum actor (ex 'accendo, -ere')* — tartalékos katoná v. hajcsár.

In quibus (*sc. castris*) quicquid calorum fuit et lixarum, item essedariorum, accensorum saucieque turbe, ... ad unum ... omnes trucidati: BONF. III,7,147. — [1]

acceptus, -a, -um 2 **b** *gratus, carus* — kedves.

2 **b** Quia tanto opera bona sunt magis meritoria et Deo

[Szovák]

acceptiora, quanto sunt ab inquinamento peccati elongata: PELB. TEM. *Stell.* p.115^v; cf. *Bartal s.v.* 'acceptorius', p.5.

accessio, -onis f. (abscessio, accessio) *4 medic.: ἐπίληψις (?), impetus (febris) — (láz)roham.

*4 Frater Iohannes, ... cum febre quartana ... vehementer fuisset afflicto, ... pene ad mortem usque invalescente infirmitate est perductus. Hic ... sororem Margaretam accersiri fecit. ... Sicque infirmus ipso die, qui accessionis (*ed. et ms.:* accessio) erat, febre ipsius oracionibus fugatā sanitatem recepit optatam: *Vita Marg.* 28 (p.29–30). Frater Iohannes ... habuit quartanam. ... Misi dictum fratrem ad ipsam Beatam Margaretham. ... Illa respondit: 'Quando erit dies abscessionis (*sic ed.*) tue?' Et ipse dixit: 'Hodie': *Inqu.Marg.* p.280. Cf. M. Nagy Ilona: Adalék két latin szó (*accessio, abscessio*) hazai középkori előfordulásához. *Antik Tanulmányok* 58 (2014) p.331–338.

acialis, -e (arealis, arialis) *in angulo v. acie positus* — sarok- v. utcára nyíló.

Licet ... inter ... Thomam ... et praedictum Matthaeum ... ratione unius domus arialis in nostri medio in theatro S<ancti> Georgii m<artyris> prope portam S<ancti> Ioannis habitae et exsistentis ... coram nobis ... lites et controversiae motae et exortae fuerint: 1504 Katona, *Hist.crit.* XVIII p.391; cf. *ibid.*: Quam quidem domum arialem serenissimus ... Mathias rex ... Petro archiepiscopo ... contulerat; *recte: DF* 248581.

accessio vide accessio

actitatio, -onis f. (actitacio) *fere iur.: causa, actio* — peres ügy, tárgyalás.

Recolimus tamen nostrum aliquod (*sic ed., recte orig. [Df 244907]:* aliquot) tunc temporis in actitacione coram provincialibus fuisse praesentes, quod de talismodi negotio fuit tractatum: 1468 Zimmermann, *Urkb.* VI p.350. — [1]

adornatio, -onis f. *actus adornandi v. decorandi; transl.: actus exornandi* — feldíszítés; átv.: kitüntetés.

Deus super omnia bonorum genera maxime honorificabit suos, ... primo, quia honorificat honore adorationis decorissimo, scilicet super omnem purpuram regis: PELB. TEM. *Pom.sanct.aest.* CXVII,H; cf. *Bartal* p.15. — [1]

aedepol vide edepol

aemulatrix, -icis f. *aemula, contendens, competitor* — vetélytárs.

Stephanus cum duabus legionibus ... Neapolim Viennensis sane pulchritudinis emulatricem obsidere iubetur: BONF. IV,6,274. — [1] Cf. *etiam LLMAeH Suppl.* I p.96 l.25–30^a. [Szovák]

aestimatio, -onis f. **2 b** *definitionem corrigendam puto: 'ae. condigna' sensu iuris consuetudinarii idem ac pretium aestimatum alicuius rei perpetuo valiturum* — közbecsü.

2 b *Praeter loca allata: In condigna estimatione: 1411 Zsigm.oklt.* III,235; *DF* 282198. [Kóta]

affamatorius vide diffamatorius

agnusdei v. **Agnus Dei** m., v. n. *ut indecl. instrumentum quoddam ad sacra peragenda necessarium* — liturgikus eszköz.

Duas phialas vel ampulas argenteas, unum agnus Dei argenteum et auratum ... donavit: 1492 *Dl* 19876. Unus anulus deauratus. Due cirothece. Unus agnus dei deaura-

tus. Unus baculus pastoralis etc.: 1508 *MKSz* 1881 p.296. Plebanus habet calicem, agnus Dei cum pede ... et ampollos. ... Item dominus Iohannes ... habet calicem et ... agnus Dei proprium: 1516 *TT* 1882 p.718. Cf. *LLMAeH Suppl.* I p.100 l.27–38^a.

alanica vide alantia

alantia, -ae f. (*alanica) *pellis ovilla v. caprina* — juh- v. kecskebőr.

Editio altera loci allati: de 100. cutibus seu alanice vulgo 'bakbőr' et 'gardovan' agnellinis et caprinis: 1478 Kereszturi, Varad. p.243.

alligantia, -ae f. *foedus* — szövetség.

Cum ... rege Angliae et Franciae ac domino Hiberniae amicitias, alligantias et confoederationes bonas, firmas, reales et perpetuas promissimus, inivimus et concordavimus: 1416 Katona, *Hist.crit.* XII p.251. — [1] [Szovák]

alodium, -ii n. **1** **sensu speciali: fundus v. villa apud OCist. 'grangia' dictus* — ciszterci major.

1 Est una meta ... distinguens eandem terram Prwk ab eodem terra alodii abbatie (*sc. Pilsiensis, OCist.*): 1411 *Zsigm.oklt.* III,41; cf. *MWb* IV p.781. s.v. 'granica'. [Kóta–Szovák]

almatica, -ae f. *vestis liturgica, forsans idem ac dalmatica* — liturgikus öltözék, dalmatika.

Item nota duo rubia almatica et tertia serica almatica: c.1400 *Arch.Sieb.* 1873 p.346. — [1]

amplifico, -are *3 *pass.: laxari v. amplior fieri* — tágul, (meg)lazul.

*3 Est autem sepeliendus frater cum tunica et capucio ... et soccis et cingulo decentibus et decenter aptatis, adhibita cautela circa predicta, ne defluent vel ne minus stricte circa corpus amplificentur: *Agenda 1311* fol.99^f.

ampolus, ampollus, ampullus vide ampulla

ampulla, -ae f. (ampolus, ampollus, ampullus) **1** *liturg.: vasculum ad usum missarum sollempnium* — misekancsó.

1 Item dominus predicator habet casulam flaveam de damasco et calicem et ampolos et crucem ecclesie. ... Plebanus habet calicem, ... et ampolos ecclesie et unam casulam. ... magister chori habet calicem, librum proprium, ampollos ecclesie etc. ... Iohannes ... habet ... calicem ... et ampullos ecclesie. ... Iohannes Beler habet calicem et duo paria (*sic*) ampollos, agnus Dei et duas casulas: 1516 *TT* 1882 p.718. Andreas habet calicem, ampollos, agnus Dei et duas casulas: *Ibid.* p.719.

anathematizo, -are (anatematiso) **b** **usu magis profano: alicui maledicere* — (meg)átkoz.

b Quia nollem, quod ad nihilum exiretis, et vos et posterii vestri regiam maiestatem et me perpetuo anatematisaretis: 1525 *TT* 1882 p.87.

ancillarius, -a, -um *quod ancillae proprium est* — szolgárlányra jellemző.

Si dixisset (*sc. B.M.V.*) 'Deum', suam humilitatem ancillariam tacuisset, et ideo dicendo 'Dominum', quod est relativum ad ancillam, se humilem ancillam Dei profitetur: PELB. TEM. *Stell.* p.54^v; cf. *Bartal* p.31; cf. *etiam LLMAeH s.v.* 'ancillaris', I p.166 l.23–27^b. — [1]

appropriate adv. *concinne, sensu concinno* — helyesen, találóan.

Quoniam Salvatoris nostri hec predicta verba appropriate canit ecclesia de sanctis virginibus vel mulieribus castis in evangelio ad missam et aliis passibus officii earundem:

[Szovák]

PELB. TEM. *Pom.sanct.aest.* XXVI,A; cf. *Bartal* p.41. — [1]
appropriative *adv.* *iure proprio* (?) — *saját jogon* (?).
 Secundum Alexa<ndrum> enim de Ales autoritative iudicabit Christus, ... assessorie autem apostoli, ... appropriate autem omnes sancti et angeli: PELB. TEM. *Pom.sanct.aest.* XXVII,I.

apologina, apologinarius *vide* asperiolinus

aptitudo, -inis *f.* *condicio apta v. idonea v. possibilitas* — *alkalmasság v. lehetőség*.

Responsorium 'Circumdedeunt' ultimo cantetur, ubi aptitudo loci permiserit: *Agenda 1311* fol.27^v. Sacerdos et ministri ordinent se ... aliter secundum aptitudinem loci, prout comode poterunt: *Ibid.* fol.119^v.

°**arbusculus, -i** *f.* *idem ac arbuscula: arbor novella v. parva* — *(fa)csemete fácska*.

Quod propter longiturnitatem temporis desolationis supra murum ... arbusculi sive plantulae arborum excrevisent: *Hist.OCarth.* p.76. — [1]

°**archangelicus, -a, -um** (*ex ἀρχάγγελος*) *quod ex angelis gradus superioris maiorisque dignitatis constat* — *főangyalí, arkangyal*.

Ut ab ipsa maiestate laudem continue accipiat (*sc. B.M.V.*) et honorem angelicis stipata choris, archangelicis vallata turmis, ... dominationum circumcincta tripudiis, principatuum circumsepta obsequiis, potestatum amplexata plausibus, virtutum girata honoribus, cherubin circumstantionata hymnizationibus, seraphim undique possessa ineffabilibus cantionibus: PELB. TEM. *Stell.* p.166^v; cf. *Bartal* p.313. — [1]

archipresbyter, -i *m.* *sacerdos parochialis plebani nomine et praelatorum quibusdam privilegiis insignitus* — *prelátusi kiváltságokkal kitüntetett plébános*.

Iohannes prepositus ecclesie Omnium Sanctorum in arce Vesprimiensi fundate et archipresbyter Budensis ... fatemur per presentes *etc.*: 1526 Horváth –Neumann – Pálosfalvi – C. Tóth, *Levelesláda* p.111.

°**archipresbyteralis, -e** *de sacerdote parochiali plebani nomine dicto v. eiusdem ecclesia: iuribus et privilegio ecclesiastico praelatorum praeditus* — *prelátusi rangú (plébános v. plébánia)*.

Quod honorabilis magister, Matheus de Vinograd, cantor et canonicus Quinqueecclesie et plebanus archipresbyteralis ecclesie de Nagh Gywla nomine et in persona ... Georgii, marchionis Brandenburgensis, ... protectoris sui in temporalibus ... nostram veniens in presenciam publice ... per modum protestacionis significare curavit in hunc modum, quomodo *etc.*: 1520 *Dl* 38053; *idem textus legitur: Dl* 38054; cf. *Miklós Zoltán: A magyarországi archipresbyterek. Regnum 2 (1937) p.168–172.* — [2]

archipresbyteratus, -us *m.* *districtus archipresbyteri v. archidiaconi exempti* — *kiváltságolt főesperes kerülete*.

Archipresbyteris, decanis, nec non plebanis sub comitatibus et archipresbyteratibus ac decanatus Milkoviensis, ... Kysdiensi ... salutem: 1518 Katona, *Hist.crit.* XIX p.76.

°**arcualis, -e** *arcuatus, sinuatus* — *ívelt, íves*.

Et erant recurvata clavorum acumina adeo prominenter, quod intra recurvationem arcualem ipsorum digitus immitti valeret: PELB. TEM. *Pom.sanct.aest.* LXXIV,H; cf. *Bartal* p.46. — [1]

arcuparator, -oris *m.* *opifex arcuum* — *íjgyártó*.

Item eadem die recepimus vadya in Farkawcz ad dicas centum et remisimus apud Gregorium arcuparatorum: 1453 TT 1882 p.744. Gregorius arcuparator eadem die ... dedit novem fl<orenos>: *Ibid.* p.745.

arcus, -us *m.* **A** *instrumentum ad sagittas mittendas aptum* — *íj.* — **B** °3 *pagina v. folio chartae (ut mensura)* — *(papírmértékesség:) ív*.

A Item Gregorio arcuparator pro tribus arcibus, quos dedimus notario, III^c d<enarii>: 1453 TT 1882 p.540. — **B** °3 Item unum arcum papiri, d<enarii> II: 1453 TT 539. Item decem arcus papiri comparavimus, XX d<enarii>: *Ibid.* p.540.

°**arealis, arialis** *vide* acialis

°**armella** *vide* armilla

armilla, -ae *f.* (*armella) **I** *brachiale* — *karperec*.

I Armella consortis Pauli bani d<e> M.: 1330 *Művtört.* I p.373. — [1]

armifer, -a, -um *armatus* — *fegyveres*.

Dominus episcopus Quinqueecclesiensis misit centum armiferos: 1525 TT 1882 p.89. [Szovák]

ascensus, -us *m.* **2** **vi praepositionis originali, iur.: ius, quo quis alicui viam liberam ad suum fundum adeundi praebere obligatur* — *szolgalmi jog, szolgalmi út*.

Penes ipsum pratum liberam viam ad molendinum et prata eorundem civium, necnon ad puteum in dicto prato existentem super ipsa (*sc. prata*) sepe unum ascensum in loco debito dare deberent: 1411 *Zsigm.oklt.* III,475.

[Kóta–Szovák]

aspere *adv.* **minus feliciter, misere* — *szerencsétlenül, sanyarúan*.

Negociis nostris levius se habentibus petierimus ... gentes in dictam patriam ... per vos destinari, verumtamen nunc rebus aliter et longe durius ac asperius se habentibus nobis in hac nostra imperiali Senarum civitate constitutis ... obligavimus nos populo huius nostre civitatis: 1433 Katona, *Hist.crit.* XII p.599. [Szovák]

asperiolinus, -a, -um (*apologina, apologinarius*) *ad sciurum pertinens* — *mókus*.

Vide LLMAeH Suppl. I p.115 l.12–18^b; *ibi affertur locus ex editione correctiore eiusdem fontis, de quo apologia et apologinarius lemmatum documenta allata sunt, quae igitur ex Lexico nostro delenda puto.* [Szebelédi]

°**assassinus, -i** *m.* (*Ar.: hasšāsīn*) (*assasinus*) *homicida mercede conductus* — *bérgyilkos*.

Qmodo essent nonnullae ... persone, ... que ... sacerdotes Dei ... improbas lernas et inhonestos homines appellare in mortemque eorum assassinos subordinare ... sacrilegiter presumerent: 1524 *Mon.eccl.* I p.141; cf. *var.:* assassinos: Schmitth, *Ep.Agr.* II p.228. — [1]

°**assecurator, -oris** *m.* *qui identitatem alicuius coram iudice sim. comprobatur v. testatur* — *személy azonosító*.

Assecurator (*sc. fuit*) Georgius capellanus de Adastewel: 1448 *Dreska, Pannonh.* III p.32. — [1] Cf. *LLMAeH Suppl.* I p.116 l.18–21^a.

°**assecuritas, -atis** *f.* *actus securitatem dandi, protectio* — *biztosítás, védelem*.

Citra assecuritatem et salvum conductum principis nostri ... omnibus adire illic volentibus concessum de maioris partis consensu ... nos informare ne desinatis: 1518 Katona, *Hist.crit.* XIX p.80; cf. *LLMAeH Suppl.* I p.216 l.22–25^a.

[Szovák]

°**assessoriatu**, -us m. iur.: officium assessoris — *ül-nökség, ülnöki tisztség*.

Assessor ille, qui non advenerit et octavis in eisdem interesse recusaverit, nisi gravi et evidenti detineatur egritudine, ... in amissione sui officii assessoriatu et insuper in solutione ... illius sumpme, que ad rationem assessoratus (*sic*) sui dari sibi deberet, ... condempnetur eo facto et eo officio assessoriatu nunquam amplius utatur: 1513 TSz 2014 p.475; Df 271 714. Cf. etiam 'assessoratus' (LL-MAeH I p.261 1.4-8^b).

°**assimilativu**, -a, -um quod similem reddit — *hasonlóvá tevő*.

Nam castitas est divine pulchritudini conformativa et per gratiam assimilativa ac Christi Iesu et eius matris imitatrix specialissima, ergo est pulchritudo: PELB. TEM. Pom.sanct.aest. CI,B; cf. Bartal p.54. — [1]

°**attaco**, -are navem ad ripam appellere (in imag.) — (*hajót, csónakot*) kiköt.

Item nasadistas crastino die attacabo (*ed.*: ?), si levare possum: 1526 TT 1882 p.90. — [1]

°**audacitas**, -atis f. confidentia, petulantia, temeritas — *arcátlanság, önhittség, vakmerőség*.

Item idem Paulus, pretensus prepositus temeraria inducus audacitate unum bovem ... mactari fecit: 1448 Df 201 325; Df 201 325; cf. MWb I p.1187.

auditio, -onis f. 2 actus aures admovendi — (*meg*)hallgatás.

2 Dum quadam die nobilis domina, mater ipsorum Petri, Mychaelis et Galli causā audicionis missarum ... ad ecclesiam eorum parochialem accessisset: 1416 Dl 92 492.

2. °**avisatio**, -onis f. (avizacio) (a voce Latinā 'avis', cum [1.] avisatio ex voce Gallicā 'avis' originem ducit) venatio v. captura avium — *madarászás, madarászat*.

Quod ipse ... in possessionem Sythke vocatam accessisset, ubi in eius presencia Georgius filius Pauli ... in personis annotatorum magistrorum Francisci et Gregorii Ladislaum et Mychaelem, filios Ladislai de dicta Sythke personaliter non repertos, sed tanquam absentes cum ad se pertinentibus a venacione et avizacione in silvis Rabe et Kemnes ipsorum magistrorum Francisci et Gregorii, iobagiones eiam eorundem Ladislai et Mychaelis in Tokorch residentes ab usum fructuum et quarumlibet utilitatum eiusdem Kemnes et aliarum possessionum ipsorum percipione et percipifacione prohibuisset lege regni requirente: 1411 Dl 86 249; cf. Zsigm.oklt. III,1183; cf. Tringli István: Adalék a magyar vadászati jog középkori történetéhez. Herman Ottó Múzeum Évkönyve. Annales Musei Miskolciensis de Herman Otto nominati 52 (2013) p.213-219. — [1]

babatum, -i n. solea ferrea — *patkó*.

Fere proverbialiter: Adhuc autem maiestas vestra et domini neque babata equorum confecerunt: 1526 TT 1882 p.92.

°**bacularius**, -i m. (nisi mendum pro baccalarius) pulsator campanarum — *harangozó*.

Item dominus Valentinus bacularius habet unum calicem: 1442 Arch.Sieb. 1873 p.354. — [1]

baculus, -i m. (bacculus) *4 candelabrum — *gyertyatartó*.

*4 Item apud dominum Iohannem plebanum de Rakamaz habeo florenos duos, lego, ut duos bacculos, qui

alio vocabulo dicuntur ceroferari (*sic, recte*: ceroferarii), disponere faciant et constituent ante altare maius in ecclesia Beate Virginis Marie fundate in Semyen: 1521 Soly-mosi, Két testamentum p.225.

bakachinum, -i n. (*bokaschinum) species telae v. textilis — *szövet- ill. kelmefajta, bakacsin*.

Item una casula de kamukato viridi, cuius crux est sertum aureum, subducta cum albo bokaschino, cum omnibus attinentiis: 1442 Arch.Sieb. 1873 p.355. Quod ... ipse praedictum altare vellet dotare ... cum ... tribus casulis, una de scarlato, ... item alia de serico strangulata ... et tertia de bakachino grisei coloris: 1450 Wagner, Anal. p.336. Cf. etiam Lex.Hung. p.44 et TESz I p.221.

°**Bathoriensis**, -e ad familiam Batori pertinens — a Batori családdhoz tartozó.

Neque domini Bathorienses habent gentes: 1525 TT 1882 p.89. — [1]

°**beanus**, -i m. (Gall.: béjaune) iuvenis barbatulus, homo indoctus rudisque — *tejfölösszájú, tudatlan, ostoba*.

Idem prepositus magis et magis furore accensus dixit mihi: „Tu non es magister, sed es unus beanus et unus ribaldus”: 1425 Pozsonyi vizsály p.263; cf. DuC I p.613. — [1]

beneficium, -i n. (busericium) C 1 can.: usus bonorum reddituumque officio ecclesiastico iunctorum — *egyházi hivatalhoz kötött javadalom*.

C 1 Quod idem magister Gregorius pauca bona hereditaria sive patrimonialia habebat ita, quod proventus patrimonii sui deductis expensis et preter proventus busericium (*sic, recte* DF 283 136: beneficium) ipsius magistri Gregorii non ascenderunt ad valorem annum florenorum auri VI: p.1480 Veszpr.okl. II p.442.

°**bigator**, -oris m. (bygator) raedarius — *kocsis*.

Item Nicolao Korpadi dedimus d<enarios> XXXIX. Item bygatori d<enarios> VIII. ... Item sabbato in profesto Beate Marie Magdalene bigatori d<enarios> X: 1453 TT 1882 p.539. Item bigatori d<enarios> X: Ibid. p.541. — [1]

°**bipes**, -pedis duos pedes habens — *kétlábú*.

Per iocum poeticum: Corrige prudenter, ubi non scripsi sapienter, / quadruplex in plano cadit quandoque pede sano, / non miseris bipes, si labitur sic spes: c.1480 Form.styli p.XXII. — [1]

birsagium, -i n. multa — *bírság*.

De equis in byrsagium datis ... non possum ... respondere: 1519 TT 1882 p.86.

°**blandis**, -e idem ac blandus: comis, amicus — *nyájas, barátságos*.

Magister Georgius ... tandem nunc per blandia, nunc per asperta (*sic, recte*: aspera) verba de curia eductus in plateam prosliens ad armatos suos ministros insolentiarum vociferationibus et minis contra ipsum prepositum hostiliter exclamabat: 1425 Pozsonyi vizsály p.262. — [1]

°**bokaschinum** vide bakachinum

°**bonificatio**, -onis f. actus aliquem v. aliquid bonum reddendi — *jóvá tevés, megjavítás*.

Inter ipsum (*sc. Iesum*) et suos fideles contracta est vera amicitia. Et ostenditur pluribus rationibus. ... Secunda ratio bonificationis, quia Christus servos facit bonos et participes divine gratie et sic dignos amicitia sua: PELB. TEM. Pom.sanct.aest. CV,B; cf. Bartal p.81. — [1] [Szovák]

°**brigentinus**, -i m. species navis maritimae — *tengeri*

hajófajta.

Quatenus ... omnes galeas, parascernos, brigentinos et quodlibet aliud genus classis, quod sit aptum bellis aequoris, ... armare debeatis: 1382/XVII CD Croat. XVI p.279.

[Bujdosó–Szovák]

burggravissa, -ae f. *uxor burgravii — várgróf felesége.*

Condam illustri principi, domine Margarethe, burgravis Nurenbergensi, sorori nostre: 1411 Zsigm.oklt. III,778.

[Kóta–Szovák]

°**busericium** vide beneficium

°**bygator** vide bigator

°**cadivus, -a, -um** *caducus, qui cadit — hulló.*

Ne ... res gestae in tempore et maxime oblationes honorum divinum r< ... > ex pia devotione prodeuntes ad instar cadivorum foliorum simul labantur cum tempore: 1302 Zimmermann, Urkb. I p.222. — [1] [Monostori–Szovák]

caducus, -a, -um **3 b** *mortalis — halandó.*

3 b Ut pro transitorio suo caduco herede successorem sibi in bonis predictis constituat Gloriosam Virginem (sc. Nana comes): 1266 CD Hung. IV/3 p.316; = DI 604.

°**calcatio, -onis f.** *actus calce dealbandi (si ex 2.calx) v. calcandi (si ex calco, -are) — (ki)meszelés (?) v. taposás (?)*

Calcanti pro calcatione correccione (sic) novi organi dedimus ort<onem> 1: 1517 TT 1884 p.546. — [1]

°**calceatio, -onis f.** (calcatio) *actus pedem calceandi — cipőhúzás.*

Ut ait Philosophus II. Physicorum: Frustra et vanum illud est, quod non attigit ad finem, ad quem ordinatur. Unde sicut frustra est calcatio, cuius non est calciamentum, I. Celi, ita in proposito: PELB. TEM. Pom.sanct.hiem. XII,L; cf. Bartal p.90. — [1]

2. °calco, -are (nisi idem ac pede conculcare: ex 2.calx [?]) *calce dealbare — (ki)meszel.*

Calcanti pro calcatione correccione (sic) novi organi dedimus ort<onem> 1: 1517 TT 1884 p.546. — [1]

°**caldipar, -i m.** (kaldipar) *fabricator lebetum — üstkészítő.*

Villicus ... a Georgio et Andrea kaldiparis alias 'kessler' vocatis ex parte census suorum (sic) ... percepit ... fl<orenos> 4: 1501 Arch.Sieb. 1873 p.437. — [1] Cf. etiam caldiparius?

cambio, -ire **b β** *permutare — átvált.*

Quam (sc. pecuniam) de exactis camsimus pro tricentis XXV: 1453 TT 1882 p.743.

camelus, -i m. *dromas — teve.*

Tantummodo tot homines videt, quantum (sic) sunt deputati pro camelis cesaris (sc. Turcorum): 1526 TT 1882 p.91.

°**campalinator** vide vocem sequentem

campanator, -oris m. (*campalinator: 1442 Arch.Sieb. 1873 p.354 et 355; *companator: ibid. p.353.) **2** *ludimagister — iskolamester.*

2 Item campanator habet sub manibus suis quatuor calices: 1442 Arch.Sieb. 1873 p.354.

campestralis, -e **b** *milit.: *ad bellum in campo aperto initium aptus — harcmezőre alkalmas.*

b Ex castro eduxi duodecim ingenia campestralia: 1526 TT 1882 p.91. [Szovák]

cancellarius, -i m. (*conclarius, *condarius) ***2** *officialis v. vices gerens magistri v. comitis, qui singulis quibusdam servorum regis catervis gubernandis praefectus erat*

— egyes királyi szolgálónépek csoportjai élén álló igazgató személy tisztje v. helyettese.

***2** Quod magister Nycolaus, cancellarius dapiferorum nostrorum, comes de Kemluc et Iwachinus, magister pincernarum Bele ducis ... sunt confessi, quod etc.: 1263 CD Croat. V p.258. Quam quidem terram Saar per Georgium filium Desiderii, cancellarium dapiferorum nostrorum, iuvenem domus nostrae familiarem dictis hospitibus nostris fecimus assignari: 1269 CD Hung. VII/1 p.356–57. Nos considerantes ... serviciorum merita nobilis viri, magistri Petri, cancellarii dapiferorum nostrorum ... quandam terram nostram ... donavimus ... ipsi: 1273 CD Arp.cont. IX p.22–23. Quod magister Paulus, comes de Rodna ... et magister Paulus, cancellarius dapiferorum nostrorum ... exhibuerunt nobis privilegium ... patris nostri: 1274 Ibid. p.56. — *Certe huc pertinet: Magister Stephanus, filius com[itis] Hoholdi, condarius (sic ed., quae etiam addit in unciis: notarius?; in orig. [DI 1319] legitur conclarius, cf. Reg.Arp. II/2–3 n.3746 [p.52] et Zsoldos Attila: Magyarország világi archontológiája 1000–1301. [História könyvtár, Kronológiák, adattárak 11.] Budapest 2011 p.312 dapiferorum nostrorum ... reulit oraculo vivae vocis, quod etc.: 1291 CD Hung. VI p.146. [Kóta–Szovák]*

cancer, -cri m. **1 a** *carcinus — rák.*

Fere proverbialiter: Si illi domini per maiestatem vestram huc deputati non per caneros gradiebantur descendendo: 1526 TT 1882 p.93.

cenaculum, -i n. *triclinium — ebédlő.*

Quod ipse Michael illam seriem domorum in superficie eiusdem curie, ... unam videlicet stubam, unum pretorium et unam cameram in uno recto ordine sibi invicem annexas, simulcum una altera camera in latere ipsius alterius camere a parte meridiei et atrio sive cenaculo penes prescriptas stubam et pretorium ac celario et ceteris edificis ibidem situatis ... sibi ipsi ... conservasset: 1501 DI 75 489; cf. LLMAeH II p.87 l.55–58^a et LLMAeH Suppl. I p.138 l.32–35^b.

°**cephalea, -ae f.** (Gr.: κεφαλαία) *dolor capitis — fejfájás.*

Quin etiam singula membra proprie infestant egritudines: caput cephalea, phrenesis hydrocephalos etc.: BONF. Symp. III,442. — [1]

ceroferarius, -i m. (*ceropherarius) *eccl.: qui candelas fert — gyertyavívő.*

Dyaconus ... cerof<er>ariis stantibus a dexteris et a sinistris cum cereis non accensis (corr. ex accendantur) ... cereum benedicat: Agenda 1311 fol.48^r. Prior ... et dyaconus ... sericis induti precedentibus ceroferariis et cruciferario in albis in corum veniant: Ibid. fol.62^v. Vadat prelatus ... cum stola deferens corpus Domini ... in calice cooperto ... precedentibus duobus ceroph<er>ariis in superpelliciiis: Ibid. fol.82^r. Ceroferarii vero ordinent se ad caput versis vultibus ad altare: Ibid. fol.104^r. Ad fontem preparantur isti infrascripti vexillum, ceroferarius, thus cum pixide, subdiaconus: XV Radó, Bejegyz. p.35. — *Ut videtur, hic significat candelabrum: Item aput dominum Iohannem plebanum de Rakamaz habeo florenos duos, lego, ut duos bacculos, qui alio vocabulo dicuntur ceroferari (sic, recte: ceroferarii), disponere faciant et constituent ante altare maius in ecclesia Beate Virginis Marie fundate*

[Szovák]

in Semyen: 1521 Solymosi, *Két testamentum* p.225.

°**certifixus** vide crucifigo

cervinus, -a, -um ad *cervum pertinens* — szarvas-.

Cornu cervinum cum ymagine B<ea>te Marie Virginis: 1509 Radó, *Bejegyz.* p.77.

°**charactero, -are** (charactero) *aliquid caractere i. e. litterā signare* — vmit betűjellel ellát, betűvel megjelöl.

Quod in praedictis curiis nostris idria signo civitatis nostrae Chasmensis et nostro, quod littera E capitalem (*var.*: capitali, *CD Hung. X/5* p.698), nomen nostrum, scilicet Eberhardus significare volumus et declaramus, caractera et desuper de labio in labium forrata (*var.*: ferrata, *CD Hung. X/5* p.698) habeatur: 1416 Katona, *Hist.crit.* XII p.256. — [1]

chorda, -ae f. 2 ὄρνια, *mensura areae: terni cubiti* — öl.

Transeundo versus meridiem mensurassent ipsi domino episcopo duas cordas, que scilicet corda continerit (*sic ed., recte forsan: contineret*) in se quinquaginta quinque brachia seu amplexus regalis mensure: 1417 *Zsigm.oklt.* VI,904. In eodem ordine dedissent ipsi domino episcopo mensurative tres cordas: *Ibid.* Alie autem tres corde ipsi magistro thavarnicorum usque pratum mensurative devenissent: *Ibid.* Mensurassent ... versus septentrionalem plagam ipsi magistro thavarnicorum ... unam cordam cum medio: *Ibid.* [Szovák]

°**cicadororus, -a, -um** de *locis: cicadis v. gryllis plenus* — tücskös.

Metarum secunda in medio terre cicadorose, ... quinta inter terras cicadorosas prope laqueum (*sic, recte: lacum*) Portogostow vocatum, ... sexta penes quendam lacum in loco cicadoroso vulgo 'zarvaszeek' vocato *eriguntur*: 1411 *Zsigm.oklt.* III,443; *Dl* 43085; *cf. Lex.Hung.* p.900: Eundo penes quendam lacum in loco cicadoroso vulgo 'zarvaszeek' vocato. *Cf. etiam TESz* III p.298 et 1009 s.v. 'prücsök' et 'tücsök'. — [1] [Kóta-Szovák]

°**cineicus, -a, -um** de *colore: cinereus, cineri similis* — hamuszínű.

Item una casula de kamukato cineici coloris: 1442 *Arch.-Sieb.* 1873 p.356. — [1]

circinus, -i m. *circulus* — gyűrű.

Magistro Thome aurifabro pro XI circinis vel circulis ereis d<enarii> XI (*sc. dati sunt*): 1517 *TT* 1884 p.546.

°**circummetaneitas** vide *commetaneitas*

°**circumrotundus, -a, -um** *transl.: integer, totus* — kerek, egész.

Ad hec respondit Catarina, quod Deus sine omni diminutione maiestatis assumpsit humanam naturam. ... Unde et vester Plato ait Deum circumrotundum: *PELB. TEM. Pom.sanct.aest.* CI,H; *cf. Bartal* p.129. — [1]

°**circumstantio, -are** *cingere, circumdare* — környékez, körülvesz.

Ut ab ipsa maiestate laudem continue accipiat (*sc. B.M.V.*) et honorem angelicis stipata choris, archangelicis vallata turmis, ... dominationum circumcincta tripodii, principatuum circumsepta obsequiis, potestatum amplexata plausibus, virtutum girata honoribus, cherubin circumstantionata hymnizationibus, seraphim undique possessa ineffabilibus cantionibus: *PELB. TEM. Stell.* p.166^v; *cf. Bartal* p.129; *cf. etiam LLMAeH Suppl. s.v. 'circumstantio, -are'* p.144 l.13^a. — [1]

cisterna, -ae f. 2 a *rivus, alveus* — csatorna, meder.

Inde per eandem viam eundo ad quandam vallem pervenissent ad unam veterem cisternam et in medico spatio pertranseundo eandem cisternam versus ... possessionem Alpar fecissent unum signum terreum: 1411 *Zsigm.oklt.* III,492. [Kóta-Szovák]

°**clausaliter** *adv. in claustro, modo monialium* — kolostorban, apácaként.

Cum nos ob refrigerium animarum nostrarum et parentum, cum et nostri sexus fragilitatem clausaliter in longinquis partibus simus include: a.1400 *Veszpr.okl.* II p.364. — [1]

clavicula, -ae f. *pinna (?) — billentyű (?).

Item liiii d<enarii> Lisentreyt pro labore ad organum pro claviculis sabbatho ante Letare: 1413 *Arch.Sieb.* 1873 p.431.

°**clipeifex, -ficus m.** (clipeifex) *clipeipar, faber clipeorum et scutorum* — pajzskészítő, -gyártó.

Praefatus ... Balthasar ... adduxit fidedignos homines, videlicet Cristannum sartorem, Andream fabrum, ... Lucam clipeifcem: 1461 Zimmermann, *Urkb.* VI p.103. — [1]

°***coafflictus, -a, -um** *qui simul pati v. afflictari potest* — együttérző v. együtt győtrődő.

Unde Ignacius in epistula ad Ioannem dicit: Ipsa Maria omnium gratiarum abunda ... miseris et afflictis coafflicta condolet et subvenire non pigrescit. Hec ille: *PELB. TEM. Stell.* p.119^v; *Bartal* p.136. — [1]

cohibeo, -ere, -hibui, -hibitus 2 *c *milit.: asservare, retinere* — (meg)tart.

2 *c Poterant et ex isto vado transire ad Ezeek et vadum hic cohibere cum ingeniis: 1526 *TT* 1882 p.94.

coinquino, -are B 3 de *stupro: vitare, stuprare; 'se c' i.q. moechari, scortari* — paráznlkodik, bujálkodik.

Iurati assessores ... prehabito inter se maturo ... tractatu ... Andream filium Simonis de Perked furem et latronem ac interfectorem ho<min>um, Benedictum Thoka ... furem et latronem et interfectorem hominum, ... Valentinum filium Blasii de Saaph cusorem falsarum monetarum et hereticum cum nuro sua coinquinatum ... pro publicis malefactoribus et nocivis hominibus nobis in eorum registro assignarunt: 1435 *JAMÉ* 42 (2000) p.143.

°**collubrium** vide *colobium* (*cf. Bartal* p.141; *locus allatus: PELB. TEM. Pom.sanct.aest.* XXVII,D, *ubi autem 'colobio' legitur*)

comes, -itis m. Pars altera I A 9 d *praefectus monetarum cudendarum* — pénzverő-ispán.

Pars altera I A 9 d Comes lucri camere: 1411 *Zsigm.oklt.* III,81; *Dl* 64150. [Kóta-Szovák]

commetaneitas, -atis f. (*mendose: *circummetaneitas*) *confinium, vicinitas* — közös határok, határszomszédság.

Ubi sunt due mete angulares ibique commetaneitas Motuchine terminatur et a modo per eundem fluvium Bokvyk incipit tenere commetaneitatem (*CD Hung. III/2* p.138: *circummetaneitatem*) cum Nekche: s.1228/1423 *CD patr.* VIII p.24; *cf. etiam Bartal* p.129.

commodus, -a, -um B 2 *subst. n., concrete: armarium v. conclave, cubiculum* — szekrény v. szoba, kamra.

B 2 Quomodo ... prepositus per suos familiares quandam seram ante comodum (*ed.:* !) cuiusdam iobagionis in eodem commorantis iussit rumpi usque ad eiusdem comodi apertionem suā potentiā mediante, de quo vinum in

[Szovák]

bona quantitate recepit: 1425 Pozsonyi vizsály p.299.

°**companator** vide campanator

complenda, -ae f. preces v. oratio in fine missae v. alias dicta(e) — a mise végén v. másutt mondott könyörgés.

Ante antiphonam complende incipit missans antiphonam ad laudes 'Quem vidisti pastores': c.1512 Radó, *Bejegyz.* p.32. Finita complenda (ed. addit in uncis: = postcommunio) sacerdos se non vertat, sed incipiat 'Dominus vobiscum': c.1503 *Ibid.*

°***componibilis, -e** qui comparari potest, similis — összehasonlítható.

Et Bonaven<tura> ibidem concludit, quia si est ponere extrema componibilia, ergo et medium, quod componitur ex terminis: PELB. TEM. *Stell.* p.2^r; *Bartal* p.152. — [1]

°**comprovincialis** vide comprovincialis

comprovincialis, -e (*comprovincialis) **1** eiusdem provinciae v. comitatus — megyebeli (a de personis; **b** de locis).

1 a Quod idem homo regius ipso nostro testimonio presente ... ab omnibus ... nobilibus ... comprovincialibus diligenter investigando talem ... veritatem scivisset: 1394 Keglevich, *Garamsztb.* p.256. **b** Ut ... homo regius prefatos ... in tribus foris comprovincialibus (sic ed., recte orig. [DI 40992]: conprovincialibus) publice et manifeste ... faceret proclamari: 1345 Keglevich, *Garamsztb.* p.61.

°**conclarius** vide cancellarius

°**conclavatio, -onis** f. actus conclavandi v. clavis configendi — odaszegezés.

Amoneo te, d<omi>ne Ih<es>u Xpe (= Christe), per innocentem et indignam conclavacionem, qua conclavatus fuisti in cruce propter peccata nostra, ut etc.: p.1490 Radó, *Bejegyz.* p.17. — [1]

conclavo, -are clavis configere — odaszegez.

Quod omnia ligna pontium et attinentie sunt preparate, ... nisi conclavari indigent: 1526 TT 1882 p.90. Vide locum citatum hic s.v. 'conclavatio'; cf. etiam LLMAeH Suppl. I p.156. l.48-53^a.

°**conclusionalis, -e** finem et conclusionem ferens, ad conclusionem pertinens — befejező, következtetést illető.

Circa tertium principale de honore apostolis exhibendo sit pro documento conclusionali, quod Celestinus in sermone dicit: PELB. TEM. *Pom.sanct.aest.* XXVII,I; cf. *Bartal* p.156. — [1]

°**condarius** vide cancellarius

condependeo, -ere dependere, coniunctum esse — függ vmitől, kapcsolatban van vmivel. Quod dicta universitas magistrorum sartorum et rasorum panni unam habeant confraternitatem ad dictum altare Sancti Gerardi condependen<tem>: *Form.styli* II,480 (p.454). [Szovák]

condignus, -a, -um cf. locum allatum et sensum strictiorem correctum s. v. 'aestimatio'. [Kóta]

°**condilectus, -a, -um** etiam v. valde dilectus — szintén v. nagyon szeretett.

Christus ... Ioannem Baptistam voluit esse virginem. Item ministram Martham et condilectum discipulum: PELB. TEM. *Pom.sanct.aest.* XXV,B; cf. *Bartal* p.158. — [1]

confector, -oris m. (constitor) qui conficit, fabricator — készítő, előállító.

Iurati assessores ... ad fidem eorum ... in eo, ut veritatem non opprimerent, ... quoslibet etiam nocivos homines

et malefactores, puta fures et latrones ac incendiarios, ... preterea sculptores falsorum sigillorum <et> constitores (sic, recte DI 54 931: confectores) et delatores falsarum litterarum ... in eorum registro nobis nominatim enarrant, prestitam ... Anthonium ... furem et latronem, Nicolaum ... cu<s>orem falsarum monetarum ... pro publicis malefactoribus nobis in eorum registro assignarunt: 1435 JAMÉ 42 (2000) p.142.

°**confessive** adv. per confessionem — bevallás útján.

Preterea dixit etiam predicta domina confessive, quod etc.: 1359 Pannonhalmi kv. I p.94. — [2] Cf. LLMAeH Suppl. I p.158 l.31-33^a.

confido, -ere, -fusus sum **2 b** committere — rábíz.

2 b Paulus ... pre manibus haberet castrum, ... non illo (sic) confideret consortem suam, ex quo est in confinibus: 1526 TT 1882 p.90.

°**conformativus, -a, -um** quod conformem v. similem reddit — hasonlóvá tevő.

Nam castitas est divine pulchritudini conformativa et per gratiam assimilativa ac Christi Iesu et eius matris imitatrix specialissima, ergo est pulchricativa: PELB. TEM. *Pom.sanct.aest.* CI,B. — [1]

2. °coniunctus, -us m. locus, ubi fluvii v. rivuli confluunt, fere idem ac ostium fluvii — összefolyás, torkolat.

Abinde vero secundum quod idem rivulus ... in maiorem rivulum ... decurrit, esset meta terrea, ... deinde ab ipso coniunctu rivulorum per decursum maioris rivuli ... procedendo usque ad locum, ubi ipse rivulus in duas partes divideretur, ipsa divisio rivuli esset pro meta: 1369 Keglevich, *Garamsztb.* p.163. — [1]

conservator, -oris m. **A 2 eccl.**, *sensu speciali: procurator bonorum ecclesiae a fidelibus parociae electus, qui 'vitricus' saepissime dicitur — egyház- v. templomatya.

Conservatores bonorum ecclesie de Zenthwid: 1411 *Zsigm.oklt.* III,392.

°**consolatus** vide consulatus

consulatus, -us m. **B 2** senatus civitatis — városi tanács.

B 2 Tales ipso facto consolatu Cibiniensi unius marci (sic) argenti solvere teneantur: 1491 *Arch.Sieb.* 1873 p.380.

°**constitor** vide confector

consumo, -ere, -sumpsi, -sumptus **II A 2 a a** edere, vesci — (meg)eszik, (el)fogyaszt.

II A 2 a a Sperarem ego, ... quod et prandium et cenam sub eo (sc. Deo) consumere posset: 1526 TT 1882 p.95.

contemptibiliter adv. (contemtibiliter) contemp- tim — megvetően.

In quibus (sc. disturbiis) nonnullis praelatis, baronibus et proceribus regni nostri ingratis et a nostra maiestate multa magnalitate ditatis sinistro ... imbutis consilio se a nobis contemtibiliter sic, recte orig. [DI 70789]: contemtibiliter) avertentibus ... nostre maiestatis emulus capitalis ... ad comitatum Abauvariensem pervenisset: 1411 CD Hung. X/5 p.165.

°**contextura, -ae** f. res ad vestem liturgicam pertinens — liturgikus ruha tartozéka.

Item duo lintamina alba cum contexturis: 1442 *Arch.Sieb.* 1873 p.357. — [1] [Szovák]

°**continuanter** adv. simul, sine intermissione, unus post alterum — együtt, folytatólagosan.

[Kóta-Szovák]

In uno dictorum signorum metalium per ipsos demonstratorum resolutis cingulis, discalciatiis pedibus comparando et terram <super capita eorum levando> et continuanter dicendo, prout moris est iuxta regni consuetudinem iurare super terram, *nobiles iuraverunt: 1411 Zsigm.oklt. III,441; DF 258986 et 258993.* — [1]

[Kóta-Szovák]

contrudo, -ere, -trusi, -trusus *trudendo prosternere v. subvertere — *feldönt, fellök, feltaszít, földre taszít.*

Quod ... Iohannes ... et Emericus ... Gregorium sacerdotem ... porrochiale ... cum equis crudeliter et inutiliter contrusissent: *1344 Dl 91 350; AOkl. XXXVI-II,465.*

°**convivaria, -ae f.** non plene liquet.

Hanc missam ... compilavit Sanctus Gregorius papa, quando Rome pestis in convivaria (recte forsan communaria?) regnabat: *p.1518 Radó, Bejegyz. p.12.* — [1]

°**cordiacus, -a, -um** quod in corde fit — *szív.*

Unde medici faciunt de ea (sc. *margarita*) electuarium, quod vocatur diamargaritio, per quod cordiaca passio curatur: *PELB. TEM. Pom.sanct.aest. XXVI,H; cf. Bartal p.177.* — [1]

°**corrasivus** vide corrosivus

°**corrosivus, -a, -um** (corrasivus) *corrodens, corrumpeus, pessum dans — tönkretevő, elpusztító.*

Ut ... donationis ... series robur obtineat firmitatis, nec successivorum corrasiva (sic ed., recte *Dl 604: corrosiva*) vetustate temporum valeat aboleri: *1266 CD Hung. IV/3 p.320.* — [1]

cristatus, -a, -um *ut subst. n.: ornamentum v. apex galeae — *sisakforgó.*

Augebant admirationem et arma, quando aureas argenteasque galeas et thoraces gemmatis insignesque more cristati gestabant sc. *militis: BONE. IV,10,73.*

°**cruciativus, -a, -um** *anxius, quod cruciatu aliquem afficit v. cruciat — gyötrő, gyötrelmet okozó.*

Prima consideratio infernalis supplicii. ... Ista (sc. *tribulatio praesentis saeculi*) est peccatorum purgativa, illa (sc. *poena infernalis*) autem cruciativa, sed in nullo expiativa: *PELB. TEM. Pom.sanct.aest. XXVI,H; cf. Bartal p.185.* — [1]

°**cruciferarius, -ii f.** *eccl. V. potius liturg.: qui crucem praelato celebrante praefert — keresztvivő v. -hordozó.*

Processio egrediatur hoc ordine: primo procedat frater aliquis clericus in superpellicio, ... post eum ceroferarii, deinde cruciferarius cum cruce denudata: *Agenda 1311 fol.6^v.* Fratres omnes preter cruciferarium et ceroferarios versis vultibus ad crucem flectentes anthiphonam prosequantur: *Ibid fol.12^f.* Cruciferario tenente crucem: *Ibid. fol.15^v.* Dum oratio dicitur, cruciferarius crucem reponat in loco suo: *Ibid. fol.12^f.* Prior ... et dyaconus ... sericis induti precedentibus ceroferariis et cruciferario in albis in corum veniant: *Ibid. fol.62^v.* — [5]

crucifigo, -ere (pro part.perf.pass.: *certifixus) 2 in *imag., *gener.: vexare, excruciare — zaklat, gyötör.*

2 Predicti sic insultantes et conantes in destructionem bonorum certifixi (sic ed., recte *Df 228334: crucifixi*) per supplicationes magnificorum dominorum comitum de Roszgon retenti et prepediti fuerunt, ne talia incomoda nobis vobisque inferent (sic): *1423 Pozsonyi vizsály p.253.*

crux, crucis f. *4 *crucem facere* i.q. *crucis signo* (se v.

aliquid) *signare — keresztet vet.*

*4 Primo sacerdos invocat Spiritum Sanctum, ... deinde faciat crucem super utrumque: *p.1486 Radó, Bejegyz. p.7.*

culpabilitas, -atis f. *iur.: culpa, noxa, condicio eius, qui reus invenitur — bűn, véték, bűnösség.*

Qui quidem malefactores et nocivi homines ad eandem congregationem nostram generalem venire non curarunt, sed se a facie iuris et iustitiae in eorum culpabilitatis manifestum indicium absentarunt: *1435 JAMÉ 42 (2000) p.144.* [Szovák]

°**curio, -onis m.** *praeco, qui res auctione v. hastā publicā positā vendendas praedicat — árverési kikiáltó.*

Omnis, iudicio meo, Rinuci, / maturaee genitor viro puellae / mores debet habere curionis: *IAN.PANN. Epigr. 300,24-26.* — [1] [Mayer-Szovák]

curiosus, -a, -um 2 **nimis abundans, superfluus — túláradó, fölösleges.*

2 Ne aliquorum curiosa malitia ... possessionum ... donationem ... possit in aliquo mutilare: *1266 CD Hung. IV/3 p.318; = Dl 604.* [Szovák]

cursus, -us m. B 3 a β *praegn. ipsi termini, terminorum series — határvonal.*

B 3 a β Quamplurimas particulas terrarum intra veros cursus ipsius opidi a parte possessionum ipsorum ... adiacentes: *1411 Zsigm.oklt. III,330.* [Kóta-Szovák]

dearo, -are (*dearro) *exarare — fel-, el- v. kiszánt.*

Ut cives civitatis ... Dubyche ... terram prenominate ecclesie cum ipsorum mediante potentia ... fecissent dearrari ad preiudicium et iniusticiam ipsius sancte matris ecclesie valde ingens: *1410 Mon.episc.Zagr. V p.343.* — [1]

°**dearro** vide dearo

°**decacordus, -a, -um** (ex δέκα et corda) *decem cordas habens — tízhúrú.*

Ut ille psalmographus vates in decacordo psalterio verum laudate inquit in cordis et organo: *1506 Knauz, Garamsztb. p.42.* — [1] [Szovák]

declivium, -i n. *declive, clivus (montis) — (hegy)lejtő.*

Abhinc versus eandem plagam currendo in declivio (ed.: !) ipsius montis consimiliter metam terream abindeque adhuc versus eandem plagam in declivio eiusdem montis aliquantum spatium eundo inter quasdam tres arbores illicetas metam terream erexissent: *1411 Zsigm.oklt. III,701.* [Kóta-Szovák]

°**deiformiter adv.** *pari modo voluntati Dei — Isten akaratának megfelelően.*

Sed certum est, quod Deus veritatis non potest delectari, nisi in vero bono sancto et deiformiter pulcro, quia Deus non potest errare: *PELB. TEM. Pom.sanct.aest. CL,B.* — [1]

°**deiungo, -ere** *mendum forsan pro 'coniungo'.*

Que (sc. *dilectio*) eos ineffabili fraternalis amoris vinculo et affinitatis quoque federe iam illaqueavit atque deiunxit: *1519 SzSzB Szle 2006 p.349.* — [1]

delator, -oris m. B 1 *qui falsum edit — aki hamisítványt hoz forgalomba.*

Ut veritatem non opprimerent (sc. *assessores iurati*), falsitatem non rectificarent, s<ed cu>nctis iustitiam observarent, quoslibet etiam nocivos homines et malefactores, puta fures et latrones ac incendiarios et eorum hospites, ... preterea sculptores falsorum sigillorum <et> constitutores (sic, recte: confectores) et delatores falsarum litterarum ... in eorum registro nobis nominatim enarrarent:

[Szovák]

1435 JAMÉ 42 (2000) p.142.

°**deliberato** *adv.* *considerate — megfontoltan.*

Quod ea ratione feci, ut consulto deliberatoque negotium ipsum, non temere aggredere: 1498 Df 289038. — [1]

demergo, -ere, -mersi, -mersus **b** *mergere, trudere — belemerít, -taszít.*

b Quem (*sc. cesarem Turcorum*) Deus dimergat in profundum: 1526 TT 1882 p.91. [Szovák]

denarius, -i *m.* **B 3 b** *'d. Saracenis': moneta a praefecto camerae cusionis Saraceno emissa et capitis Saraceni forma signata — szaracénfejes dénár.*

B 3 b Ut unusquisque denarius presentis nove nostre monete maioris nunc in regno nostro currentis ubique ... pro uno duntaxat simplici denario Sarachenali semper ... currat: 1411 Zsigm.oklt. III,81. [Kóta-Szovák]

deses, -idis *ignavus, segnus, piger, otiosus, iners — lusta, tunya, rest, tétlen.*

Ne alicuius necessitatis occasio ... desides eas (*sc. moniales*) in divinis faciat: 1266 CD Hung. IV/3 p.318; = DL 604.

despolio, -are (*dispolio) *privare — megfoszt.*

Fama est matronam quandam ... ad Paulum venisse atque ... insignem in se Bohemorum militum iniuriam exposuisse, per quos omnibus fortunis eversa etiam propriis vestibus ad velandum corporis pudenda dispoliata fuisset: BONF. V,3,24.

despotus, -i *m.* (*dispotus, dospothus, dospotus) *despota, dominus, dux, princeps (Rasciae) — (rác) despota, uralkodó, fejedelem.*

Iurati assessores ... prehabito inter se maturo ... tractatu ... furem et latronem et interfectorem hominum, ... Augustinum, Simonem, ... Thomam ... iobagiones dezpoti in possessione Bezermen ... commorantes hospites furum et latronum ... pro publicis malefactoribus et nocivis hominibus nobis in eorum registro assignarunt: 1435 JAMÉ 42 (2000) p.143. Item Bene faber iobagio dospoti in possessione Rakos commorans latro et cusor falsarum monetarum. Item Arthen iobagio dospothy in possessione Boboysthya commorans fur et cusor falsarum monetarum. ... Item Michael dictus Zelechke iobagio dospoti in Mwnkach commorans hospes cusorum falsarum monetarum ... Item Yanko ... iobagio dospoti in possessione Mwnkach commorans fur: *Ibid.* p.145.

°**detersio, -onis** *f.* *actus aliquid detergendi (cum notatione purgandi, mundandi, siccum faciendi sim.) — (le- v. meg)törlés.*

Quociens ... dicitur 'Per istam unctionem' etc., detegatur unctura ab illo fratre ... et mutentur stuppe vel panni in qualibet detersione: *Agenda 1311* fol.87^r. — [1]

[Szovák]

devio, -are **3** *transl.:* (*ab*)*errare, peccare — eltévelyedik, vétkezik.*

Tamquam devians et inexpertus querulator: 1411 Zsigm.oklt. III,559. [Kóta-Szovák]

°**diamargaritio, -onis** *f.* *v. diamargariton, -i* *n.* *medicamentum liquidum ex amarantis (gemmis ?) ad dolorem cordis curandum confectum — szívbjaj kezelésére százsorszépből (gyöngyökből ?) készített szirup.*

Unde medici faciunt de ea (*sc. margarita*) electuarium, quod vocatur diamargaritio (*potest etiam legi diamar-*

gariton), per quod cordiaca passio curatur: PELB.TEM. *Pom.sanct.aest.* XXVI,H; *cf. Bartal s.v. 'diamargariton'* p.212. — [1]

dica, -ae *f.* **1** **ipsa signa in baculo incisa, quae non soluti tributi debitum significant — (az adósságot jelölő) rovás.*

1 Item wadya, que recepimus in Farkaswca et platea regis, misimus apud Petrum Thegez, super quibus sunt dice I^C minus tres. ... Petrus ... dedit nobis ... rationem de omnibus wadiis, ... videlicet de septuaginta septem dicis, restant adhuc vadia ad viginti quinque dicas: 1453 TT 1882 p.541. Item de Magyarwcz extra muros exierunt sedecim floreni in moneta et dice LXXIII: *Ibid.* p.734. Item remanserunt wadya ad ducentas dicas. ... De taxa imposita ad singulas tres dicas floreni auri: *Ibid.* p.743.

difamatorius, -a, -um (*affamatorius) *contumeliosus — gyaláz(kod)ó.*

Propter que quidem affamatoria (*sic ed., recte Df 228 141: diffamatoria*) verba in presentia predictorum hospitem meorum per ipsum familiarem domini prepositi in Hungarico sermone contra me prolata ego a cena surgens ... iustitie complementum petii aministrare: 1425 *Pozsonyi viszály* p.264.

dilatatio, -onis *f.* **b** *actus aliquid dilatandi, prolatio — kiterjesztés.*

Domini de Ungaria ... indefesse pugnare solebant pro fide et dilatatione Christianitatis: 1452 Fejér, *Authentia* p.154.

dilatorius, -a, -um **1** *qui ad dilationem pertinet — halasztó.*

1 Modo dilatorio: 1504 Fejér, *Authentia* p.184.

°**discordantia, -ae** *f.* *discordia, inimicitiae — viszály(kodás).*

Ipsae et fratres sui ... in quo (*sc. castello*) iam tum propter multitudinem, tum etiam propter discordanciam, que ex huiusmodi multitudine inter eos interim nasceretur, pariter manere non possent: 1468 Horváth, *Kastélyépítés* p.20; *Df 209346*. — [1]

°**discordatitius, -a, -um** (discordaticius) *discordiā plenus, inimicitias afferens — viszályal teli, viszály(kodás)teltő.*

Quod ipse ... lites et causas contra ... episcopum ratione quarundam <ter>rarum discordaticiarum aut gueraticiarum secus possessionem Saagh predictam habitatum, ipse quoque ... episcopus similiter causas ... in foro eccle<siast>ico suscitatas ... prorogaverunt: *Mon. eccl. Vespr.* 1437—1464 p.239; 1461 *Df 200483*. — [1]

[Szovák]

°**discursatio, -onis** *f.* *actio discursandi, huc-illuc celeteriter se movendi — ide-oda szaladgálás v. futkosás.*

Actum non solum per me et collegam meum ... , sed etiam per oratorem ... principis Ferdinandi diligentissime atque acerrime toto isto tempore maximo labore et diuturna ac nocturna sollicitudine ac discursatione: 1523 *BROD. Epist.* p.73—74. — [1] [Monostori]

°**despolio** *vide* despolio

°**despotus** *vide* despotus

°**disterminis, -e** *ininitus, immoderatus — végtelen.*

Idem Iohannes banus ... dampna et iacturas, disterminum ac sumptuosarum expensarum penurias multiplices perferendo viam constantie tenuit: 1316 *CD Blagay* p.85; *lemma ideo 'disterminum'* (LLMAeH III p.194

[Szovák]

l.12—16^b) *delendum puto*.

°**dogmatizo** vide dogmatizo

°**doctrinalis, -e** *de tempore: cum quis docilis est v. docetur — tanuló-, tanulmányi.*

Si quis magistrorum haberet filium aut iuvenem annis sub doctrinalibus, non ultra, quam unum tantum famulum pro pretio tenere sit liber: 1473/XVIII Zimmermann, *Urkb.* VI p.566. — [1] [Szovák]

dogmatizo, -are (dogmatizo, dotinatizo) **a** *sensu magis profano: *docere, instituere, praecipere — tanít.*

a Ad hoc enim scribentium stilus virtuosorum opera descripturus acuitur, ut et succedens posteritas predecessorum dotinatizetur (*sic in duobus transscriptis [DI 70792 et 75405], sed in utrisque originalibus [DI 70788] legendum puto: docmatizetur*) exemplo: 1411 *Zsigm.oklt.* III,692. [Kóta-Szovák]

°**dospothus, dospotus** vide despotus

°**dotinatizo** vide dogmatizo

duodenarius, -i m. *numerus duodecim continens — tizenkettes szám.*

Que (*sc. capetiae*) se ad duodenarium numerum non extenderent, utputa undecim, decem, novem et esic usque ad unitatem: *Df 200499; Dipl. Veszpr.* [Szovák]

durabilitas, -atis f. *firmitas, stabilitas — állandóság, tartósság.*

Propter maiorem durabilitatem earundem (*sc. litterarum descripta est copia*): 1411 *Zsigm.oklt.* III,651.

duritia, -ae f. **2** *transl.: contumacia, pertinacia — hajlíthatatlanság, makacsság, nyakasság.*

2 Duritiam et rebellionem eorum cordium in detrimentum ipsorum rerumque et bonorum eorum ruinam redundari: 1411 *Zsigm.oklt.* III,171. [Kóta-Szovák]

°**ebdomedarius** vide hebdomadarius

ecclesia, -ae f. **C** *è. laicorum*: *pars templi monasterii, ubi laici durante missā stare potuerunt — népkarzat.*

C Fratres exeant professionaliter de choro in ecclesiam laycorum: *Agenda 1311 fol.108^v.*

edepol interi. (*aedepol) *ita me deus adiuvet! — isten bizony!*

Quod satis aedepol est verendum: 1417 *CD Hung.* X/5 p.764.

°**effeminaliter** *adv.* (*nisi legendum est effectualiter*) *languide, pigre — ernyedten, resten.*

Forsitan adhuc credit illis maiestas vestra, qui ad caput se obligarunt, quod cesar (*sc. Turcorum*) non veniet, et ita effeminaliter amittere regnum suum videat maiestas vestra: 1526 *TT 1882* p.91. — [1]

elective *adv.* **singillatim — egyenként.*

Tria pacificalia, elective exceptis reliquis continet marcas VII: 1516 *TT 1882* p.725.

°**eleimo** vide eleemosynarius

eleemosynarius, -a, -um (*eleimo) **2** *qui pauperibus eleemosynam largitur — alamizsnás.*

2 Fervore devocionis celebremus eleimonis (*ed.: !*) Iohannis preconia: p.1503 Radó, *Bejegyz.* p.26.

emanator, -oris m. *editor (litterarum falsarum) — kibocsátó (hamis okleveleké).*

Iurati assessores ... prehabito inter se maturo ... tractatu ... Andream filium Simonis de Perked furem et latronem ac interfectorem ho<min>um, Benedictum Thoka ... furem et latronem et interfectorem hominum, ... Io-

hannem falsarum litterarum Valen<tini> de Nabrad emanatorem falsarum litterarum et sculptorem falsorum sigillorum ... pro publicis malefactoribus et nocivis hominibus nobis in eorum registro assignarunt: 1435 *JAMÉ 42* (2000) p.143.

°**enato, -are** *e fluvio, lacu sim. foras natando in ripam egredi — (partra) kiúszik.*

Cumque sui socii enatantes in villa prope existente appreciatos piscatores adduxissent: Szilády, *Temesvári* p.7. — [1]

enucleate *adv.* *clare, manifeste — világosan, nyilvánvalóan.*

Ut huius Beati Pauli sagacem inquisitionem enucleacius capiamus: GREG. GYÖNGY. *Decal.* 5 (p.83).

°**epichiremma, -atis n.** (*Gr.: ἐπιχείρημα*) *argumentatio v. argumentum — érvelés v. bizonyíték.*

Acerrime cuncta subvertis epichiremmata nostra, sapientissime fratre: BONF. *Symp.* II,354. — [1]

°**epiglossis, -idis n.** (*ἐπιγλωσσίς*) (*epiglottis*) *pars gutturis: lingua minor, quae sub uva est — gégefedő.*

Inter moriendum pilula nucis instar e stomacho repente suboritur et ... ad os subit cum ad epiglottim pervenisset, ille continuo expiravit: BONF. IV,8,202. — [1]

°**erricio** vide eruitio

eruitio, -onis f. (*mendose: *erricio*) *actus eruendi (de oculis) — (szem)kivájás.*

De ... quibusdam mutilacionibus et membrorum amputationibus, nec non etiam oculorum diris erricionibus (*sic ed., recte orig. [Df285711]: eruicionibus per ... castellanos ... Bartholomei ... in ... regnicolas nostros ... crudeliter ... patratris ... eidem Bartholomeo ... graci-am ... duximus faciendam: 1486 Rábik, Középkori okl.* p.151; cf. *LLMAeH III* p.354 l.38—45^a).

essentia, -ae f. **2 b** *alicuius rei indoles — vmely dolog természetete, lényege, létezőmódja.*

Ministri altaris ... divine Trinitatis essencie pacificas pro peccaminibus populorum conferunt hostias: 1402 Fejér, *Authentia* p.81.

esurio, -ire *fame v. inedia laborare — éhezik.*

Propter talia scripta et verba mea esurient hic milites vestrae maiestatis: 1526 *TT 1882* p.92. Qui ... esurit, sicut mei, ... si vestra maiestas ... non providerit: *Ibid.* p.94.

evangelium, -ii n. **2 *c** *lectio pericopae evangelicae, 'missa sicca', missa sine actu transsubstantiationem peragendi — 'szárazmise', átváltoztatás nélküli mise.*

2 *c Si quis voluerit evangelium celebrare loco misse, primo dicitur ad introitum 'Auxilium nostrum in nomine Domini': p.1511 Radó, *Bejegyz.* p.8.

°**evangelizator, -oris m.** (evangelisator) *qui Christianam disciplinam i.e. Christum praedicat — hithirdető.*

Cum viris religiosus et evangelisatoribus Christi a cunctis fidelibus ... favor et omnimoda dilectio debeat: c.1320 *Batthyáneum* 1913 p.29 = Szentiványi, *Catalogus* p.223. — [1]

°**eviternus** vide aeviternus

examitus, -i m. (*hexamitus) *pannus holosericus — bársony.*

Coniugate ... rotunda quedam pilea ... gestant hexamito sericove ornata: BONF. II,8,92.

executive *adv.* **exsequendi causā, ut aliquid exsequatur, ad executionem — végrehajtásra.*

[Szovák]

Sane non dubitamus deesse e memoria eiusdem (*sc. dominae, cui epistula scribitur*) plenariam remissionem omnium peccatorum suorum hiis antea evolutis annis Bude consequuta fuisse ex indulgentia seu concessione summi pontificis nobis per breve apostolicum executive commissâ: 1519 Kertész, *Újabb adatok* p.99; *DF* 217792; *cf. LLMAeH* III p.460 l.24–28^b et *Suppl.* I p.207 l.32–37^b.

exhortatio, -onis f. (*exornatio) **a** excitatio — *bíz-tatás, ösztönzés.*

Ad ... regiae liberalitatis ... providentiam dinoscitur pertinere, ut eos, qui, ... quae conditionis (*sic, recte orig. [DI 58420]:* condicioni) suae sunt apta, faciunt, digna praemiorum exornatio (*sic ed., recte orig.:* exortacio) ac retributio meritorum ad id exequendum efficiat prioriores: 1276 CD Hung. V/2 p.344. [Szovák]

exilis, -e **1 a** exiguus, vilis, tenuis — *hitvány, silány, szegényes.*

Sentientes se et dictum monasterium eorum propter exilem locationem et dationem census ... extitisse deceptos et defraudatos: 1411 Zsigm.oklt. III,478. [Kóta–Szovák]

°**exornatio** vide exhortatio

exspecto, -are (inexpectantes *pro* in expectando)

A 1 *moram trahere, donec alter aliquid faciat* — *várakozik.*

A 1 Ut ab unoquoque causante, utrum sua causa levare possit, nec ne, series ipsa prospici pariter et discerni queat, ne frustra expensas inexpectantes (*sic ed., recte [Df 271 714]:* in expectando) faciat: 1513 TSz 2014 p.476.

exspiro, -are **4 a** deficere, desinere — *kitelik, véget ér.*

4 a Peditibus ... vestrae maiestatis in hoc castro existentibus mensis expirabit: 1526 TT 1882 p.94.

°**exsumo, -ere, -sumsi, -sumptus** (exsumo) *exhaurire* — *kimer.*

Anona potest diu iacere, ... illa debet exsummi prope-
randum (*sic, recte:* propterea): 1451 Arch.Sieb. 1873 p.362.
Ea (*sc. annona*) debet primis vicibus exsumi (*sc. de cavo, quod est terra madida:* *Ibid.* — [2])

°**extraporto, -are** *aliquid foras (i.e. extra civitatem, muros sim.) portare, vehere* — *kivisz, kihord, kívülre szállít.*

Item extraportantibus terram sub ponte VII^c den<arii>: 1442 Df 282530 fol.22^v. — [1]

extergeo, -ere, -tersi, -tersus (extergo) **proprie: abstergere, tergendo aquam auferre* — *letöröl.*

Prior ... lavet altare, deinde a fratre, qui defert linteum, extergatur: *Agenda 1311* fol.18^v.

°**extergo** vide extergeo

°**fabellatio, -onis** f. (fabellacio) *multiloquium* — *fe-csegés, bőbeszédűség.*

Verba secundo proposita sunt Sancti Ieronimi experge-
facientis ... quemlibet fidelem ad omnium transeuncium
frivolas fabellaciones deponendas et solas Christi laudes
alacriter ... cum iubilo referendas: XIII^{ex}. Madas, *Serm.*
p.90; *ad formam cf. GILB.FOLIOT, Expos. 12 (MPL 202, 1234C).* — [1]

2. °facetus, -us m. *versus ridendi v. aliquem deludendi causa prolati* — *tréfás, gúnyos vers.*

Ita enim versiculos illos meos inverterant, ita adultera-
verant, sic depravarant, ut eos, quamvis proprii facetus erant, prima fronte meos esse non cognoscerem: 1516 TAUR. *Epist.* 2 (p.174). — [1]

famelicus, -a, -um *esuriens, ieiunus* — *éhező, koplaló.*

Hic ... nemo est preter gentes cesaris Turcorum et hos paucos famelicos servitores maiestatis vestrae: 1526 TT 1882 p.94.

febricitio, -are *febri vexari* — *hidegletéstől szenved, láz-beteg.*

In honore S<ancti> Sigismundi regis pro febricitantibus *sc. missa celebratur*): 1489 Radó, *Bejegyz.* p.11.

feretrum, -i n. **2** *lectus, in quo mortui efferuntur* — *gyászpad, ravatal.*

2 Est etiam habendum proprium feretrum structum et ydoneum, infra quod corpus repositum non elevet coopertorium: *Agenda 1311* fol.99^r.

Fescennium, -i n. (*Fescenninum) *metaphorice: narratio rerum gestarum alicuius sancti, quae et legenda et vita dicitur* — *metaforikus értelemben: életrajz, legenda.*

Scias, quia non aliunde, nisi ex ex quodam libro Fescenninorum sive neniarium, qui 'Lombardica hystoria' dicitur, ubi habetur, quod Paulus obiit circa annum Christi cclxxxvii, quod quam verum sit, ostendam: *Transl.Pauli* p.7^{r-v} = VALENT.HADN. *Calcul.* p.35.

festinanter *adv.* (infestinanter) *celeriter, praecipitanter* — *sietősen, sürgősen.*

Terminus exolutionis ipsarum pecuniarum respectu mandatorum suae serenitatis nimis prolixus fore videtur, quam diversorum negotium (*sic ed., recte orig. [Df 244 862]:* negociorum) expeditiones arduissime agnoscuntur habere infestinanter (*recte orig.:* festinanter): 1463 Zimmermann, *Urkb.* VI p.151.

festivalis, -e *sollemnis* — *ünnepi.*

Item casule festivales in sacristia sub cancello: 1516 TT 1882 p.719.

festivus, -a, -um (*vestivus) **1** *festus, feriatuus, sollemnis* — *ünnepi, ünnep-.*

1 Item alie cappe, que utuntur (*sic*) omnibus vestivis diebus: 1516 TT 1882 p.718. [Szovák]

feudarius, -a, -um (*fewdarius) **1** *ad locationem v. conductionem pertinens* — (*haszon*)*bérleti.*

Particulas terrae abbas et conventus nobilibus nomine fewdario arendaverunt: 1411 Zsigm.oklt. III,475. [Kóta–Szovák]

°**fewdarius** vide feudarius

°**firmitas** vide etiam societas

flammesco, -ere **proprie: ardere, flagrare* — *lángol, ég.*

Ille, qui grana tenuit incensi, candelam de manu subdyconi accipiat et cum ea cereum flammescere faciat: *Agenda 1311* fol.55^r.

°**flavesco, -ere** *flavum esse v. fieri* — *sárgállik v. (meg)sárgul.*

Nam margarita, que candet et claret albedine, melior est, quam illa, que flavescit: PELB.TEM. *Pom.sanct.aest.* XXVI,H. — [1]

floridus, -a, -um **2** *transl.: pulcher* — *szép.*

2 Crux argentea florida continens marcas XVII: 1516 TT 1882 p.724. [Szovák]

fluvius, -i m. (*fluvyus) *flumen* — *folyó.*

Ultra fluvyum Rabe magne recentis: 1411 Zsigm.oklt. III,53.

forma, -ae f. ***13** *eccl.:* *scabellum ad genuflectendum in choro ad sedes canentium pertinens* — *térdeplő.*

***13** In inchoacione antiphone omnes flectent genua in-

[Kóta–Szovák]

clinantes se super formas: *Agenda 1311* fol.42^r. Tunc incipiente priore antiphonam 'Ne reminiscaris, Do<mine>' sine cantu prosternant se fratres, qui in choro sunt, super formas et cantor, ex cuius choro fuerit hebdomada<rius>, incipiat psalmum 'Domine, ne in furore': *Ibid.* fol.76^v. Fratres prostrati super formas ipsos prosequantur: *Ibid.* fol.80^r. Finito psalmo ... conventus prosternat se super formas et sacerdos cum ceteris ... dicant ... 'Pater noster': *Ibid.* fol.13^v. Simon ... fecit sein (*sic ed., recte forsan: fieri*) sellas seu stalleas vel formas ad ecclesiam nostram: *Hist.OCarth.* p.78. Cf. etiam *MWb* IV coll.392—393 et *Lex.Ned.* fasc. 27. col.317. [Kóta-Szovák]

fortuna, -ae f. 1 fors, casus — véletlen.

1 Adverbialiter: 'ex f. i.q. forte, casu — véletlenül: Ubi ex fortuna accidit dominum Bakyth istic venisse: 1526 *TT* 1882 p.90.

°**fructuarius** vide etiam usufructuarius

°**funator, -oris m.** (frwnaturum) restio, funifex — költélverő.

Quod curia funatorum super prata in acie pertinet ad ecclesiam Beate Virginis: c.1400 *Arch.Sieb.* 1873 p.341. Item funator (*ed addit: oder funatores*) super prata in acie tenetur ... III florenos: *Ibid.* p.344. Iohannes ... et Petrus ... artis et czeche frwnaturum (*sic*) seu cerdonum magistri ... coram predecessoribus nostris ... sepenumero comparuerunt: 1491 *Ibid.* p.379; *DF* 245 142. — [3]

fusator, -oris m. idem ac fusor: qui res e metallo fundit — öntő(mester).

Summa fusatoris lxxxiii et uxori vi floreni: c.1400 *Arch.Sieb.* 1873 p.351. Nota, quod dedi fusatori campane ... xxxvii florenos: *Ibid.* 1873 p.351. — [2]

°**fustigo, -are** fustibus v. verberibus aliquem afficere, caedere — megbotoz, bottal megver.

Familiares etiam ipsorum dominorum imo et omnes parvulos seu aprodianos a maiori usque ad minorem taliter fustigari et verberari fecissent, ... ut etc.: 1449/XVIII Zimmermann, *Urbk.* V p.268. — [1]

°**fyolista** vide violista

genealogia, -ae f. 2 familia, propinqui — család, rokonság.

2 Quia pro verecundia eciam genelogia aliquid attemptat facere pro morte fratris ipsorum: 1515 *TT* 1882 p.83. Quia et ille iam in illam incidit genelogiam: *Ibid.* p.85. [Szovák]

generaliter adv. simul — együtt.

Ut discalcatis pedibus, resolutisque cingulis, necnon terram supra caput suum levando et generaliter dicendo, prout moris est iuxta regni nostri consuetudinem iurare super terram, *nobilis iuret: 1411 Zsigm.oklt.* III,497. [Kóta-Szovák]

°**gestinatio, -onis f.** (?) forsan idem — nisi mendum — ac gesticulatio (?) — taglejtés (?).

Quod ... Iohannes Greb ... ad hospitium ipsorum irruens omnesque familiares suos de equis ipsorum tam magna gestinatione (*sic ed.*) descendere faciens, alta et terribili voce verbisque ignominiosis et vituperiosis clamando dixisset: 1449/XVIII Zimmermann, *Urbk.* V p.267. — [1]

°**gilba, -ae f.** instrumentum quoddam ad sacra peragenda necessarium — liturgikus eszköz.

Item una gilba de damasco: 1516 *TT* 1882 p.719. — [1]

gradus, -us m. II B *5 cantus, qui post lectionem

missae cantatur — lépcsőének.

II B *5 Si in proximo ... fratris exitum viderint imminere, adiungant XV gradus sine 'Gloria patri': *Agenda 1311* fol.95^v; cf. *Lex.Ned.* fasc. 29. col.111. [Szovák]

gravedo, -inis f. 1 *c indignatio, molestia — neheztelés; 2 b incommoditas, molestia, onus — kellemetlenség, teher.

1 *c Nos ... omnem animi nostri gravedinem, si quam fortassis propterea contra ipsos habuissemus, removentes eisdem, capitibus quoque ac rebus et bonis ipsorum ... superinde gratiam fecimus: 1467 *Arch.Sieb.* 1873 p.66. 2 b Tum ob corporalem ipsarum gravedinem seu inbecillitatem, tum propter ... sexus feminei fragilitatem ad conventum accedere non potuerunt feminae: 1411 *Zsigm.oklt.* III,238. [Kóta-Szovák]

gregatim adv. *de monachis: communiter — közösen.

Conventus cantando responsorium gregatim sequatur et ante altare, quod lavatur, seorsum responsorium et antiphona cantentur: *Agenda 1311* fol.27^v. [Szovák]

°**gressio, -onis f.** actus gradiendi v. progrediendi — járás, vonulás.

A parte vero orientis quasdam terras arabiles pro via gressione (*sic, pro dat. v. abl.limít. ?*) gregum communiter dimisissent: 1411 *Zsigm.oklt.* III,500; *Dl* 10 161. — [1] [Kóta-Szovák]

°**guerratitius, -a, -um** (guerraticus) discordiā plenus, bella pugnasque afferens — viszályal teli, háború(ságot) keltő.

Quod ipse ... lites et causas contra ... episcopum ratione quarundam <ter>rarum discordaticiarum aut guerraticiarum secus possessionem Saagh predictam habiturum, ipse quoque ... episcopus similiter causas ... in foro eccle<siast>ico suscitatas ... prorogaverunt: *Mon. eccl. Vespr.* 1437—1464 p.239; 1461 *Df* 200 483. — [1] [Szovák]

haereticus, -i m. 1 adi.: erroneus; de erraticis moribus sexualibus: incestus, qui stuprum facit — eretnek, tévelygő, vérfertőző.

1 Iurati assessores ... prehabito inter se maturo ... tractatu ... Andream filium Simonis de Perked furem et latronem ac interfectorem ho<min>um, Benedictum Thoka ... furem et latronem et interfectorem hominum, ... Valentinum filium Blasii de Saaph cusorem falsarum monetarum et hereticum cum nuro sua coinquinatum ... pro publicis malefactoribus et nocivis hominibus nobis in eorum registro assignarunt: 1435 *JAMÉ* 42 (2000) p.143. Iurati assessores ... prehabito inter se maturo ... tractatu ... furem et latronem et interfectorem hominum, ... Augustinum, Simonem, ... Thomam ... iobagiones dezpoti in possessione Bezermen ... commorantes hospites furum et latronum, Andream Volahum furem <v>a-gabundum, Sthephanum dictum Chygan ... hereticum vaga<bundum> ... pro publicis malefactoribus et nocivis hominibus nobis in eorum registro assignarunt: 1435 *Ibid.* [Szovák]

hastula, -ae f. (haustula) non plene liquet, forsan idem ac assula (?) v. sera (?) — szálka (?) v. zár (?).

In ista ladula, in qua videlicet extraxi unam haustulam de uno angulo, sunt res domini mei: 1411 *Zsigm.oklt.* III,574. [Kóta-Szovák]

°**haustula** vide hastula

hebdomadarius, -a, -um m. (*ebdomedarius) B 2 sub-

[Szovák]

st. m.: eccl.: clericus per vices unam septimanam quodam officio fungitur — hetes.

Prior ... flexis genibus recipiat cineres ab ebdomedario stante super gradus: *Agenda 1311* fol.78^v. Fratribus ... genua flectentibus singulis cineres imponat incipiens ab ebdomedario et ministris. Ebdomedarius vero ... tenens aspersorium singulos ... aspergat aqua benedicta: *Ibid.* Ebdomedarius accipiens casulam inchoatā missā procedat ad altare: *Ibid.* fol.79^v.

hexameter, -tra, -trum versus heroicus — hexameter. 10
Versus II hexametri et penthametri sunt: p.1498 Radó, *Bejegyz.* p.34.

°**hexamitus** vide examitus

°**hipparchus, -i** m. (Gr.: ἵππαρχος) 1 officialis curiae regiae 'magister agasonum' dictus — lovászmester. 2 duc- 15
tor custosque in servitio regis equorum v. stabuli — királyi lovász v. istállómester.

1 Quod ubi ab hipparcho stabulique prefecto cognitum est: BONF. II,6,364. 2 Cum questores, dapiferi, pregustatores, ministri ac denique hipparchi ex impetratis pagis et 20
preediis locupletati forent: BONF. II,8,140. — [2]

°**hirculus, -i** m. caper formā parvus — kis (alakú) kecskebak.

Item una casula de kamukato rubeo cum hirculis viridis (ed.: ?) et leonibus deauratis florisatum (sic): 1442 *Arch.Sieb.* 1873 p.355. — [1]

historia, -ae f. 2 lectio officii divini — a zsolozsma olvasmánya.

2 Deinde procedatur ad cetera altaria ... et eodem modo fiat per singula, cantore post terminationem oracionis incipiente immediate singula responsoria secundum ordinem hystorie, dum proceditur ad singula altaria: *Agenda 1311* fol.20^r.

huso, -onis m. (*viso) genus piscium marinorum magnum: *Acipenser huso* L. — víza.

Cum aliis piscinis ac profunditatibus et angulis locisque, videlicet capturis visonum: 1411 *Zsigm.oklt.* III,395; *DF* 236910.

°**hymnizatio, -onis** f. actus hymnizandi, laudibus celebrandi — himnuszok zengése, dicsőítés.

Ut ab ipsa maiestate laudem continue accipiat (sc. B.M.V.) et honorem angelicis stipata choris, archangelicis vallata turmis, ... dominationum circumcincta tripudiis, principatuum circumsepta obsequiis, potestatum amplexata plausibus, virtutum girata honoribus, cherubin circumstantionata hymnizationibus, seraphim undique possessa ineffabilibus cantionibus: PELB. TEM. *Stell.* p.166^v; cf. *Bartal* p.313. — [1]

°**Hystropolis** vide Istropolis

°**illuminabilis, -e** qui illuminari debet — megvilágosítást igénylő.

*Hec enim (sc. stupor, extasis sim.) contingunt propter excellentiam et improportionabilitatem luminis ad intellectum illuminabilem, ut patet per simile in lumine corporali in transfiguratione Domini, quando ostendit discipulus claritatem simillimam claritati glorie: PELB. TEM. *Stell.* p.116^v; *affertur textus Alberti Magni; Bartal* p.316. — [1]

imitatrix, -icis quae imitatur — követő, utánczó (nő).

Nam castitas est divine pulchritudini conformativa et per gratiam assimilativa ac Christi Iesu et eius matris imitatrix specialissima, ergo est pulchricativa: PELB. TEM.

Pom.sanct.aest. CI,B. — [1]

immaniter adv. (mendose: *minuanter) crudeliter, ferociter — kegyetlenül, vadul.

De ... quibusdam mutilacionibus ... memrorum ... per ... castellanos ... in nonnullos regnicolas nostros per hec tempora superiora crudeliter minuanterque (sic ed., recte orig. [Df 285711]: immaniterque) patratris ... eidem Bartholomeo ... gratiam ... duximus faciendam: 1486 Rábik, *Középkori okl.* p.151.

immolaticius, -a, -um sacrificialis — áldozati.

Quia bos est animal laboriosum et immolaticium speciale eo, quod maiora sacrificia de bobus fieri consueverunt in lege: PELB. TEM. *Pom.sanct.aest.* CIX,H; cf. *LLMAeH V* p.56 l.57-61^b.

°**immundo, -inis** f. (inmundo) sordes, squalor — piszok, szenny, szemét.

Frater Gaspar, ... prior conventus ordinis predicatorum cum fratribus una ... asserent (sic ed., orig.: asse<re-
rent>) fossatum ipsum valde nocuum ecclesie ipsorum, cum omnes inmundines ibi dimitterentur aquaque pluvis colligeretur: 1511/1521 *Entz, Kolozsvár* p.150; *Df* 277780. — [1]

°**impermixtibilis, -e** qui permisceri non potest — vegyülhetetlen.

Contra quam (sc. conclusionem) philosophi arguebant sic. Deus est impassibilis et immortalis, est et incomponibilis et impermixtibilis, ergo non potuit incarnari, nec pati aut mori: PELB. TEM. *Pom.sanct.aest.* CI,H; cf. *Bartal* p.319. — [1]

°**impignoraticialis, -e** oppignerationem testans — zálog-, elzálogosítást tanúsító.

Gaspar et Balthasar ... coram nobis personaliter constituti (sc. sunt) ostendentes nobis quandam litteram impignoraticialem ipsis loquentem. ... Visā et examinātā litterā impignoraticiali omnia sic invenimus, quomodo nobis ... extitissent relata: 1462/1511 *Arch.Majténi* p.263; cf. *LLMAeH Suppl.* I p.237 l.42-48^b. — [1] [*Szovák*]

impotinatio, -onis f. (*inpocinacio) actus venenum dandi v. aliquem venenum potare iubendi — (meg)mérgezés, méreggel való (meg)ítátás.

Ut ipse nullam penitus causam ... cum Thoma ... in facto inpocinacionis et interempcionis eiusdem condam Petri ad presens haberet: 1411 *Dl* 9796; cf. *Zsigm.oklt.* III,631: in facto impotinationis et interemptionis eiusdem condam Petr. Ut ipsi in inpocinacione et venenosa interempcione condam Petri ... patru sui nuper per intoxicacionem interempti innocentes sint et immunes: 1411 *Dl* 9797; cf. *Zsigm.oklt.* III,636: in impotinatione et venenosa interemptione condam Petri. [*Kóta-Szovák*]

°**incendo** vide etiam intendo

°**incomponibilis, -e** non compositus, v. qui componi, creari non potest — nem összetett v. összerak[hat]atlan, terem[het]etlen.

Contra quam (sc. conclusionem) philosophi arguebant sic. Deus est impassibilis et immortalis, est et incomponibilis et impermixtibilis, ergo non potuit incarnari, nec pati aut mori: PELB. TEM. *Pom.sanct.aest.* CI,H; cf. *Bartal* p.327. — [1]

incredibilis, -e 1 qui credi non potest v. fidem non habet — hihetetlen v. hiteltelen.

1 Nunquam pro certo verba mea in tantum apud ves-

[Szovák]

tram maiestatem incredibilia fuisse sum arbitratus, sicut etc.: 1526 TT 1882 p.93.

incuso, -are *idem ac excusare: defendere, iustificare, iustificare — (ki)ment, menteget, megvéd, igazol, tisztáz.

Magister Blasius ... diabolica Hussitarum ... haeresis pravitatem infectus ... ad Pannoniam ... regressus ... ibique illa Hussitarum haeresis, sicut idem magister Blasius incusando se inquisitori dixerat, non ab ipso, sed a suis in illa patria disseminata fuerit: *Chron. F.M.O.* p.240; *Locus, minus tamen notione recta, affertur: LLMAeH V* p.147 l.45–46^a.

indagator, -oris m. qui indagat, investigat — nyomozó, fűrkésző.

Eum tanquam architectum pro organo fiendo suscepimus, qui tantam magistratitatis illius demonstravit tetendisse (sic), ut longeve etatis hominum, terre parcium indagatoribus (sic, recte forsitan: indagatorum) animos in stuporem reddat (scriptor post correxit: ut ea structura longe etatis animos hominum in stuporem redderet non modicum): 1506 Knauz, *Gramszb.* p.43; cf. *LLMAeH Suppl. I* p.243 l.46–49^b.

index, -icis f. B 2 inscriptio, titulus — cím.

Quandam vineam nostram ... per indicem condam honorabilis viri domini Leonis archidiaconi ... ad manus nostras ... devolutam ... altari ... conferimus: 1402 Fejér, *Authentia* p.81.

°**indiscretio, -onis f.** imprudentia, stultitia — esztelenység, oktalanság, ostobaság.

Ego vero timens suam furiam, dementia et indiscretionem, ne mererem (sic ed., recte Df 228141: incurrerem) verecundiam et periculum corporis et vite, mox in nocte fugiens recessi: 1425 Pozsonyi vizsály p.263. — [1]

°**inexpectans** vide expecto

°**infestanter** vide festinanter

°**infirmatorium, -ii n.** domus vel locus in claustro, ubi aegrotorum cura habetur — kolostori betegszoba v. -ház.

Qui ... residentes in choro incipient psalterium, ubi in infirmitario dimiserant: *Agenda 1311* fol.105^v. — [1]

°**infiscatio, -onis f.** iur.: actus confiscandi, publicandi, in fiscum redigendi, occupatio — elkobzás, lefoglalás.

Quatenus praefatos scholares, ... si ad legitimum etiam requisitionem ab huiusmodi attentatis suis non cessaverint, per infiscationem omnium bonorum eorumdem tamquam contra libertates nativae patriae malignantes ... arctare debeatis: 1446 Kovachich, *Astraea II* p.234; *Df* 269 132.

°**infortunus, -a, -um** calamitate afflictus, miser — nyomorult, szerencsétlen.

Omnipotens ... Deus, ... digneris esse memor ... omnium ... animarum infortunarum et benefactorum meorum: XV^{ex}. Radó, *Bejegyz.* p.55. — [1]

°**innihilo, -are** (inichilo) delere, pessum dare — elpusztít, megsemmisít.

Tres vero scutellas ... et tria vasa Alemani in tempore disturbiorum pro seipsis receperunt et nichilaverunt: c.1491 *Veszpr.okl. I* p.296; cf. *DF* 201 441, ubi autem potius nichilaverunt legi potest. — [1]

innocens, -entis 2 a immerens — vétlen, büntetésre okot nem adó.

2 a Amoneo te, D<omi>ne, ... per falsum testimonium et accusatores et iniustam sententiam contra te pro-

latam et per inocens iudicium, quod iniuste sustinuist pro nobis, ... ut etc.: p.1490 Radó, *Bejegyz.* p.17.

inquinarius, -a, -um de morbo: ad inguinum tumorem pertinens — bubó(pestis), lágyékmirigy.

In hac civitate et locis adiacentibus a festo Corporis Christi usque ad festum Sancti Galli peste inguinaria circiter tria millia trecenti hominum decesserunt: 1453 *Magyary-Kossa III* p.91.

°**inpocinacio** vide impotinatío

°**insalsatus, -a, -um** cum sale asservandi causa conspersus — (be)sózott.

Item larda insalsata X. Item II mensuras ligneas ad mensurandum fruges. Item vasa VI caulium salsatorum: 1489 *HtK* 1888 p.496; *Dl* 26053. — [1] [Szovák]

°**instructus, -a, -um** 3 armatus, exornatus, repletus — ellátott, felszerelt.

Habemus ... recens ex waywodis Moldavo et Transalpino aliisque exploratoribus nuntium destinasse Turcas omni genere apparatus instructissimos ... regnum hoc nostrum Tartaris etiam in societatem belli adiunctis invadere: 1524 *BROD. Epist.* p.86. [Monostori]

intendo, -ere (incendo) B 1 studere, velle — igyekszik, törekszik, akar.

Cum dat.: Non solet humanis actibus imputari, quod condicio repentine calamitatis invexit, cum casus fortuiti, ruine scilicet incendisse (sic ed., recte forsitan orig. [*Dl* 67593]: intendisse) naufragii providendo provideri non possent: 1289 *CD patr. I* p.78.

intentio, -onis f. B 2 propositum, pro quo missa celebratur — miseszándék.

B 2 Sacerdos celebraturus prius apud se penset, que sit celebrandi intentio: XV^{ex}. Radó, *Bejegyz.* p.56.

intermitto, -ere, -misi, -missus 2 omittere, praetermittere — mellőz, elmulaszt. 3 interrumpere — félbeszakít, abbahagy.

2 Si vero pauciora dictis responsoriis de historia predicta ... necessaria fuerint, reliqua intermittantur et responsorium 'Circumdederunt' ultimo cantetur: *Agenda 1311* fol. 27^v. 3 Corpore ... in feretro collocato, congregatis circa ipsum fratribus intermittatur psalmodia: *Agenda 1311* fol.103^r. Si fratres refeccionem intermiserant, redeant ad illam: *Ibid.* fol.105^r.

intrinseco adv. (*intrinsic) I a intus, in parte interiore — belül.

Alium picarium intrinsicice deauratum ipsi Andree ... lego: 1502 *Fabritius, Gesch.Nebenarb.* p.5 (= p.377); *Dl* 21 091.

°**intrinsic** vide intrinseco

introductio, -onis f. A *6 relig.: visitatio mulieris prima post partum in ecclesia benedictioque eiusdem — egyházkező, avatás.

A *6 Introductio mulieris mortue (sic): XVIⁱⁿ. Radó, *Bejegyz.* p.44–45.

inutiliter adv. *improbe, impie, more eius, qui sine quavis virtute est — haszontalanul, gonoszul, semmirekelőn.

Quod ... Iohannes ... et Emericus ... Gregorium sacerdotem ... parrochiale ... cum equis crudeliter et inutiliter contrusissent: 1344 *Dl* 91 350; = *AOKl. XXXVI-II*, 465.

°**invadiatio, -onis f.** (forsan ex contaminatione verbo

[Szovák]

rum invado, -ere et invadio, -are) *actus invadendi, aggressio (?) — (meg)támadás (?)*.

Quomodo multiplicas (*sic, recte*): multiplices) differentiae saepe orirentur inter vos et etiam invadiationes fierent eo, quod animalia eorum et pecora in locis et pascuis vestris pascerentur: 1467 Zimmermann, *Urkb.* VI p.278; *DF* 247316.

°**inventalius, -a, -um** *ad res, quae moveri et in inventario comprehendi possunt, pertinens — ingóság, ingó-*.

Item pro dote inventalia (*ed.: so! i.e. sic*) totaliter, ut mihi data sunt, prout in registro ecclesie continentur: 1502 Fabricius, *Gesch.Nebenarb.* p.5 (=p.377); *Dl* 21091. — [1]

invigil *non vigil, incuriosus – gondatlan.*

Quod castra nostra regalia ... in suis aedificiis et stru<c>-
turis rupta essent et penitus desolata et propter ipso-
rum invigilem ineptamque conservationem nonnulli ...
partes nostras subintrarunt: 1453 Fejér, *Authentia* p.155.

[Szovák]

invitus, -a, -um *contra v. praeter voluntatem — akarta v. szándéka ellenére; ad unum solum in nostro Lexico al-*
latum locum adde hos locos fere innumeros (a de ani-
mantibus, praesertim singulis personis v. caterva [collegio,
senatu, parte, communitate sim.] hominum; b de rebus
inanimis; c de Deo v. caelestibus; d de animis mortuo-
rum, fere i.q. lares v. penates apud Romanos paganos.

a Rex ... clam dimisis (*sic*) itineris sui comitibus hunc
solum invitum retinuit custodiamque adhibuit: *Leg.Gerh-*
minor 2 (p.472). Stephanus ... eundem ... ad presti-
tendum corporale iuramentum ... per suam probitatis
industriam ... licet invitum compellere fecit: s.1200/1571
CD Blagay p.3. Quidam cognatus eius ... detinebat
eum apud se invitum, nec permittebat eum explere servi-
tium suum: *Reg.Var.* 132; *cf. ibid. inferius*: quod ... cog-
natus dimissus a patre suo dusinicum apud se invitum
detineret. Item habeant liberam electionem plebani, cum
eorum ecclesia vacaverit, nec plebanus vicarios constitu-
at eis (*sc. hospitibus*) invitis: 1244 *Mon.Budapest* I p.42.
Ut successores prefati Uzda ab hoc ... servicio liberi sint
penitus et exempti, nec ad hec per quempiam inviti compellantur: 1245 *CD patr.* VIII p.47. In croceis enutri-
ti / fuge longe via triti / tanta pena sunt puniti, / quod
vixerunt, set inviti, / canum cadaveribus: *Planctus* p.597.
Ipsi per commetaneos suos sufficienter docuissent (*sc.*
possessionem suam esse) et hoc idem ... fideles nostri
... episcopus et ... comes ... nobis fidei eorum com-
mittentibus, licet ipsis renitentibus et invitis asseruissent
exhabundanti: 1250/XVIII *Reg.Arp.* I p.279. Ceterum
nec aliquos in territorio ipsorum habitare, vel colere agros
aut vineas ipsis invitis permittas: 1255 *CD Hung.* VII/4
p.112. Endre filius Endre ... nostram adiens presentiam
cohactus et invitus a nostra petiit maiestate, quod ...
sibi possessionibus suis Apcha et Okan vocatis hereditariis
... ad nos receptis in concambio dignaremur providere:
1279 *Reg.Arp.* II/4 p.249. Universos Olacos ac (*sic, recte*:
ad) praedium nostrum regale ... ordinassemus revocari,
reduci et etiam compelli redire invitos, si forte nostrae in
hac parte non acquiescerent parere iussioni: 1293 Zimmer-
mann, *Urkb.* I p.195. Deinde Sodaliam, Rutheniam et
Nigrorum Comanorum terras ingressi tandem usque Tize
fluvium salvis rebus, invitis gentibus praefatis pervenerunt
(*sc. Humi*): SIMON KÉZA 8 (p.148). Hic namque Got-

fridus ... sic remanet invitus in Hungaria: SIMON KÉZA 92
(p.192). Inviti enim Hungari captivos suos regi redimere
permiserunt: SIMON KÉZA 98 (p.194). Quod ... castrum
suum ... per sepe dictum Matheum potentialiter, quasi
ficto titulo emptionis, ipso invito et coacto exstiterat alien-
atum: 1317 *Apponyi oklt.* p.46; *cf. ibid.* p.48: castrum suum
... ficto emptionis titulo, invito ipso comite Abraham, imo
compulso et coacto potentialiter occupatum. Quam pos-
sessionem dicto magistro Lucachio non voluntarie, sed
invitus vendidisset (*sc. Iacobus*): 1330 *CD And.* II p.457.
Quia universi nostri hospites Byztricienses ... utilitates
sue (*sc. Iohannis*) possessionis Epyndorf nominate ipso in-
vito perceperint: 1334 *CD And.* III p.92. Quod magister
Beke ... ipsum sine suis meritis captivari fecisset et quan-
dam suam possessionem ... per modum venditionis ab
ipso reaccepisset, ... nec sperans (*sc. Dominicus*) de prae-
dicta captivitate liberari posse invitum eidem vendidisset:
1342 *Bánffy oklt.* I p.117. Licet nos ... causam ... ad
mandatum ... domini ... regis ... ad curiam suam iu-
dicandam non sponte, sed inviti transmittere debuissemus:
1356 *Bánffy oklt.* I p.208. Quibus deletis et expulsis ac oc-
cis usque hodie ipsum regnum invitis vicinis possidere
dignoscuntur (*sc. Scythae*): *Chron.saec.XIV.* 6 (p.252); *cf.*
IOH. THURÓCZ 56 (p.25): Deletis igitur eisdem et expulsis
ac sub iugum redactis regnum illud invitis vicinis possidere
dicuntur usque hunc diem. Deveniunt in confinium regni
Hungariae, scilicet in Erdelw invitis gentibus memoratis (*sc.*
Hungari): *Chron.saec.XIV.* 26 (p.286); *cf.* IOH. THURÓCZ
203 (p.60). Quod ... idem Stephanus ... respondisset,
... possessiones valde invitus de se alienaret et, si ipsas
metas erigere conarentur, consentire nollet: 1371 *Pesty,*
Krassó p.112. Ut castrum eorum ... ipsis filiis condam
magistri Iohannis invitis et renitentibus ... recipere ...
nunquam volumus: 1372 *Sopron.vm.tört.* I p.400. Quod
vir strenuus ... regressurus penitus et invitus captivi-
tatem dolorose in eadem extremum diem vite sue ibidem
anxie prestulando ... castrum suum ... archiepiscopo
... perpetuavit: 1393 *Sopron.vm.tört.* I p.512. Magister
Gerhardus eligitur in abbatem, quod suscipere renitentem
fratres ... increpabant, per quos tandem pater monas-
terii, licet invitus, ordinatus est: *Leg.Gerh.maior* 3 (p.483).
Unde hi, qui feretrum portabant, ibant cum miraculo se-
quentes, quo ducebantur inviti: *Leg.Gerh.maior* 16 (p.504).
Demum ... castrum cum multitudine gentium circum-
vallavimus muniendo circa illud custodes, ne quispiam
ab ipso ... evadat nobis invitis: 1403 *Mon.Budapest* III/1
p.179. Ad quae quidem gubernacula ... per fidelia servi-
tia ... ipsius ... ipsis nostris infidelibus invitis rursus
fuimus sublimati: 1403 *Gyula oklt.* p.6. Quod comes
in dominio nullius ipsarum possessionum, portionum et
iurium possessionariorum ipso Paulo invito descenderet:
1410 *Zsigm.oklt.* II,7566. Dignum ... est, ut quis onera
sua intelligat, nec aliquis modo aliquo est compellendus
et invitus dicto alterius compellatur credere, ubi de re pec-
uniaria et privato commodo questio ventillatur: 1414/?
Wenzel, *Bány.* p.352. Alioquin, licet inviti faciemus,
oportet nos mandatum ... archiepiscopi ... adimplere:
1415 *CD Zichy* VI p.374. Quod praediales litteras et so-
lutiones coacti et inviti ad se recepissent: 1417 *Zsigm.oklt.*
VI,1031 (p.301). Quomodo in nonnullis causis praefatae
ecclesiae ... super factis possessionariis ... vertentibus

[Monostori-Szovák]

... attestations vicinorum et commetaneorum ... invit-
 tis ipsis archiepiscopo et capitulo ... nonnunquam secutae
 fuisse: 1424 CD Hung. X/6 p.608. Idem Ioannes banus ... ad nostrum regium exercitum ... non invitus,
 nec compulsus, sed pro nostri regii honoris exaltatione ... accessisset: 1427 CD Hung. X/6 p.888. Iudices ...
 nobilium ... si ... per communitatem nobilium ... remoti ... fuerint, ante annum quintum futurum ad idem
 officium assumendum inviti non coartentur: 1435 DRH II p.262. Tunc nobiles regni ultra metas et confinia regni ...
 inviti more exercituum non ducantur: 1439 DRH II p.286. Nec in domibus ... prelatorum ... ipsis invit-
 morabimur: *Ibid.* p.291. Iubebimus, ... licet inviti, beneficia ipsa ... usque ad ipsorum causidicorum finem vite
 apud manus nostras regias detinere: IOH. VITÉZ *Epist. var.* 10,9. Cogar vel invitus hanc curam meam (*supple*: alio
 destinata) alio convertere: IOH. VITÉZ *Epist. var.* 39,57; *cf.* *Matth. epist. Rom.* p.18. Ut raptum hoc paulisper ocium et
 alio destinatum tuo precipue voto vel invitus dedicarem: IOH. VITÉZ *Epist.* 1,24. Qui ... coegit ... me invitum,
 ut vi et ferro iter per circuitum aperirem: IOH. VITÉZ *Epist.* 23,9; *cf. ibid. inferius* 12: invitus pugnam institui. In-
 vitus quippe cerno orbam illam tot mensibus metropolim temeritate quorundam inquietari: IOH. VITÉZ *Epist.* 47,6.
 Si vero adhuc invitis amplius necessitatem subiciet, hec sane necessitas non erit idonea, nec diuturna ad diligen-
 dum magistra: IOH. VITÉZ *Epist.* 59,17. Ut invise cause inviti obviam succedamus: IOH. VITÉZ *Epist.* 60,2. Invitus
 constitui, nolensque ad calcem laboris devolvor, cuius me compotem adhuc, quam expertem teneri malebam: IVAN.
Epil. 2. Compulit invitum mutare vocabula, cum me / lavit in Aonio flava Thalia lacu: IAN. PANN. *Epigr.* (*Mayer*)
 169,5-6. Nos pugnam inviti capimus: IAN. PANN. *Eleg.* (*Mayer*) 21,11. Figi meruit violentus Orion, / invitam
 (*sc. Meropen*) stupro dum maculare parat: IAN. PANN. *Eleg.* (*Mayer*) 25,121-122. Antiochus ... Dianae sacerdotem
 conspicatus ... statim movit ex Epheso, metuens, ne vel invitus (*par'a gn'wmjn*) cogere-
 tur perpetrare aliquid impium: IAN. PANN. *Plut. dicta* p.49. Antalcidas ait praeclara
 illum doctrinae suae praemia recipere a Thebanis, qui assuefecerit et docuerit bellare invitos (>akontas): IAN.
 PANN. *Plut. dicta* p.58. Quod invitos (m'j boulomenon) Thebanos Epaminondas compulit Laconicam igni vastare:
 IAN. PANN. *Plut. dicta* p.64. Si magnus imperator es, coge me decertare vel invitum (m'j boulomenon): IAN. PANN.
Plut. dicta p.76. Cumque quamvis inviti, iuramento tamen ... prestito astricti effugere non valentes iuxta vires nos-
 tras paratum serviendi animum obtulissemus: 1446 DRH II p.356. Pugnam invitus in eo: 1448 Fejér, *Genus* p.130.
 Ipsa necessitas ... nobis hec et talia experiundi invit-
 is incumbat: 1452/? Teleki, *Hunyadiak* X p.325. Equum nobis videtur, ea, que dicti emuli invit-
 is nobis et contra voluntatem nostram violenter cum spoliis recipiunt, pocius hominibus et stipendiariis nostris ... dare: 1454 CD *pa-
 tr.* VII p.474. Quamquam inviti illas (*sc. promissiones*) fecerimus: 1457 Fejér, *Genus* p.230. Qui contra huius-
 modi eorum libertatem ... cum suis gentibus super eos preter eorum voluntatem descendentes non solum ipsis
 invit-
 is eos multipliciter impedivissent, verum etiam omnia eorum bona ... abstulissent: 1458 Teleki, *Hunyadiak*
 X p.598-599. Rex *Bosnae* insinuatis oblique blanditiis

ita delinivit pie credulum iudicem, ut unde penam mere-
 batur, inde obtinuerit gratiam, ignorantibus vel forte et
 invit-
 is his, quorum maxime interest: 1462 *Mátyás lev.* I p.33; *Matth. epist. Rom.* p.18. Si quid ... pro regni nos-
 tri defensione necessario tentabimus, id certe inviti et lesi
 faciemus: 1464 *Matth. epist. Rom.* p.33. Apud quem (*sc. caesarem*) circiter vigintiquatuor annorum invit-
 is communitate regni nostri tenta est (*sc. corona*): 1464 CD *Zichy* X p.299. Nunquam ad exhibenda originalia supratactorum
 regum ... aut etiam nostra compelli inviti et cogi valeant (*sc. cives*): 1464 *Sopron tört.* I/5 p.111. Quod similem tax-
 am nobis invit-
 is non recipiet (*sc. rex*): 1468 DRH III p.180. Quod de cetero similem eis invit-
 is contributionem de bonis eorum non exigemus: 1470 DRH III p.183. Quod nos
 de cetero in medium regnicolarum nostrorum aliam taxam ipsis invit-
 is non imponemus: 1472 DRH III p.209. Si vero ... aliquas condiciones invit-
 is accipere cogere, non mihi, sed ultime imputandum erit necessitati: 1475
Matth. epist. Rom. p.98. Quod consilio et voluntate illorum, ... licet inviti ac etiam ex requisitione cesaris, ...
 necnon mandato Sedis Apostolice usque ad istum diem subivimus ... ipsum ... bellum: 1475 DRH III p.220. Quod licet ipse invit-
 is et non bene deliberatus, ... minacionibus ... affectus, angariatus et astrictus ... quandam
 prohibitionem ... fecisset: 1476 *Héderváry okl.* I p.403. Nec ... res ... et bona ipsorum eis invit-
 is auferre presump-
 matis: 1480 Teleki, *Hunyadiak* XII p.136. Non ... is sum, qui ... altercationes privatas publice totius Christianitatis
 defensionem preferrem, nisi multis irritamentis ad hoc invit-
 is coartaret: 1482 *Matth. epist. Rom.* p.196; *cf. ibid.* p.197: Qui datis pluribus occasionibus et ... iniuriis me
 invit-
 is ad hanc dissensionem provocavit. Cum quo cesare licet nos inviti et pro necessitate regni nostri compulsi
 in huiusmodi differencias devenerimus: 1482 CD *Károlyi* II p.504; CD *Zichy* XI p.321. Quo factum est, ut rursus, licet
 inviti arma capere ... coacti sumus: 1486 DRH III p.267. Pacienter et non inviti sub bona spe et devotissime etiam
 cum mortis periculo suscipiamus: IOH. THURÓCZ 153 (p.46). Hungari ... invito rege sparsim et confuse re-
 lictis regii castris recedentes abierunt: IOH. THURÓCZ 809 (p.234). Quatenus amodo <deinceps> nullus vestrum ...
 a civibus in eodem (*sc. oppido*) commorantibus eis invit-
 is aliqua victualia auferre ... presumat: 1493 CD *Teleki* I p.419. Qui malo dolo varia causati villicos remorantur
 invit-
 is, sex et triginta pro villico quoque aureos expendunt: BONF. IV,7,45. Corporis decora proceritas gratie
 tantum addebat, ut adeuntem quenque dimitteret invit-
 is (*sc. antistes*): BONF. I,1,351. Qui, cum invito Claudio evasissent, universos fere Scythas in Romani imperii
 predas suscitaverunt: BONF. I,2,147. Nam Bonifatius, ... provinciam ... cum sine auxilio invito imperatore Ro-
 mano retinere non posset, Geisericum Vandalorum regem in Libyam advocat: BONF. I,2,287. Unni ... Romanis
 invit-
 is utranque Pannoniam traecto Danubio occupare contendunt: BONF. I,3,33. Pro explorata sanctitate invit-
 is pontificatu maximo donatus collegia sacerdotum continentissime gubernavit (*sc. Lupus*): BONF. I,4,236. Ipse, ... quia invito collegio se pontificatu abdicavit, e
 Romanorum catalogo pontificum abrogatus est: BONF. I,5,36. *Martinus* Turonicum tandem episcopatum invit-
 is accepit: BONF. I,5,149. Atila se per edictum excusavit

[Monostori-Szovák]

id se invito ac inscio factum: BONF. I,6,247. Giula cum liberis et uxore inviti orthodoxam fidem subiere: BONF. II,1,266. Quare tertio initi regni anno non invitus pontificibus sacerdotumque collegiis optimates ... ad unum omnes in Petrum coniurant: BONF. II,2,11. Ne Andream quoque preteribat invito fratre filium nunquam regnaturum: BONF. II,2,283. Ungarie principes huiusce mali Albenses auctores esse dicunt, quibus invitibus Bulgari ... in Ungariam nunquam traicere potuissent: BONF. II,3,140. Quem (sc. Salomonem), ne regnum inturbaret, assiduo publice salutis gratia etiam invitus carcere coercere cogebatur (sc. Ladislaus): BONF. II,4,133. Condicionem federis rex haud invitus accepit: BONF. II,5,100. Multi ... illius provincie nobiles ... non invito rege raso capite ... ante triumphum processere: BONF. II,5,174. Invisi nostra mala confitemur: BONF. II,6,206. Rex ... his omnibus remoratus invitus tandem ab instituta peregrinatione in Pannoniam se retraxit: BONF. II,9,277. Lodovicus suorum cedem miseratus ... haud invitus legiones ab oppugnatione revocavit: BONF. II,10,136. Delatam belli condicionem Lodovicus ne invitus quidem accepit: BONF. III,1,4. Iadrens Ladislaum ... haud inviti honorifice excipiunt: BONF. III,2,198. Prasco ... precatur Albertum, ne invita factione sua regnum adeat: BONF. III,4,49. Wladislaum Ungari haud inviti idcirco regem declararunt: BONF. III,4,138. Corvinus ... socios hortabatur, ... ne tot dudum cedibus incendiisque grassatos hostes invitos (sic, recte forsitan: inultos) dimitterent: BONF. III,5,62. Vi adacti ac inviti ceteri militant: BONF. III,5,232. Omnia immortalitatis fundamenta ... inita cum Turco pace invitis insciisque sociis iam irrita fore conspiciuntur: BONF. III,6,133. Ille ... imprimis pacem causatur, quam cum Turco initam, quamvis invitus aliquantisper Varnensi bello violasset: BONF. III,6,263. Auxilia gubernator haud invitus promisit: BONF. III,7,183. In carcerem, mihi crede, me invito incidisti: BONF. III,8,272. Mathias ... dissidentes inter se patres ... quandoque patiebatur non invitus haud ignorans privatis sepe emulationibus et inimicitiiis crescere rempublicam: BONF. III,9,167. Turci ... haud invito Alibecho fugam rapiunt: BONF. III,10,269. Ioannes ... non invito inconsultoque senatu Veneto cum his venit: BONF. IV,1,97. Ioannes Quinqueecclesiensis antistes et e sorore nepos ... invitum avunculum in coniurationem attraxerat: BONF. IV,3,104. Augustalibus ... litteris diu vexati ob pestilentem hereticorum labem Bohemis inviti bellum indiximus: BONF. IV,3,199. Invitis nemo diu imperavit: BONF. IV,5,124. At ille ... regi se litteris ... purgavit id a quibusdam ... se inscio invitoque fuisse factum: BONF. IV,5,175. Alemanorum equites ... invitis custodibus intempesta nocte in obsessam urbem penetrarunt: BONF.

IV,8,2. Blasius ... non inconsulto invitoque Corvino coronam arcemque reddidit: BONF. IV,10,19. Rex ... respondit se invitum atque necessitate sue tuende maiestatis adductum hoc bellum et suscepisse et gessisse: BONF. V,5,34. Quorum (sc. rusticorum) ... maior pars non volens, sed invita et per terrores periculorum insurrexit: 1514 Mon.rust. p.196. Quandoquidem ipsi incole non sponte, sed <inviti consorcium ips>orum <rusticorum et> popularium < ... >: 1514 Mon.rust. p.299. Suos provenitus iustos ab eo alienare non possumus neque eo invito volumus: 1516 Sopron tört. I/6 p.336. Tunc idem Emericus ... ad domum iudicis vocatus venit, cui ipse Petrus ... dixisset, velit, nolit, sed etiam invitus et captus ad castrum venire deberet: 1518 Gyula oklt. p.71. Quod bona et res eorum venales nemo per vim aut precio non persoluto ac venditoribus invitis auferet: 1524 Sopron tört. I/7 p.82. — Spec.: de animali v. bestia, sed in imago. — állatról szólva, ám képletes értelemben: Agna lupum pasco propriis invita mamillis: IAN.PANN. Epigr. (Mayer) 114,1. **b** Populis vero ... talem contulisset (sc. castellanus) gratiam libertatis, quod per duodecim annos ab omni exactione census et aliqua muneris oblatione invita penitus sint exempti: 1322 Wagner, Anal. p.447. Quos dare cogere gemitus, suspiria quanta, / invitis quotiens illacrimare genis?: IAN.PANN. Eleg. (Mayer) 16,115–116. Qui, ne quid per vicinitatem mali paterentur, invita regi obsequia prestare cogebantur: BONF. II,3,347. Quod ipse Iohannes ... et sui heredes eundem Nicolaum ad nulla ingrata seu invita servitia exhibenda astare et astringere possint: 1496 Podmaniczky oklt. I p.276. **c** Quod filiam Deo dicatam invito numine profano iuveni desponsare cogere (sc. pater Ursulae): BONF. I,5,14. Qui hanc cladem et ignominiam haud invitis numinibus ulcisceretur: BONF. III,6,263. Nihil unquam et in rebus quam maxime arduis invito numine ac infesto divino humanoque iure facendum: BONF. IV,2,207. **d** Carolus ... addit ... se non invitis regum numinibus ad avita sceptrum vocari: BONF. III,1,121. — [c.150] [Monostori–Szovák] ***irresuscitabiliter** adv. ut resuscitari non possit — feltámaszthatatlanul. Beatissima Virgo ... huic vite super omnes viatores funditus mortua fuit et vita peccati extincto fomite irresuscitabiliter mortua fuit: PELB. TEM. Stell. p.116^v; affertur textus Alberti Magni; Barta p.350. — [1] ***Istropolis, -is f.** (Hystropolis) Posonium, civitas regia in occidentalis Hungariae parte sita — Pozsony. Dat<um> Hystropoli sive Posonii: 1467 Arch.Sieb. 1873 p.67. Datum Hystropoli sive Posonii: 1468 DRH III p.180. — [2]

55

60

[Szovák]